Kulturně společenský časopis na internetu
2005 • 5

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Motor za závojem

Do nebíčka, nebo do peklíčka?

Děti píší Bohu

Obsah:

O čem se (ne)mluví

Štefan Švec: **Holocaust jako erotický stimul** (4)
Martin Groman: **Do nebíčka, nebo do peklíčka?** (8)
Jakub Šofar: **Svodka Velkého Čtenáře** (12)
Anketa o Příbězích obyčejného šílenství (14)

Před Strží

Výstřižková služba Jakuba Šofara (22)
Tomáš Koloc = **poutník do Říma** (23)
Motor za závojem (rozhovor s Radimem Kopáčem**)** (24)
Jasoň Drsoň: **Kdo je ten mladý muž s motykou?** (30)
Literaturistický průvodce Štěpána Kučery
Martina Kavková (32)
Ze vtipných emailů: **Děti píší Bohu** (38)
Z literáního archivu: V. S. Jankovskij: **Komando** (40)

Strž DA a Krmelec

Hudba: Jakub Šofar: **Celej den** (42) / Výtvarné umění: Petr Jiška: **Alén Diviš** (44); Viki Shock: **Vetřelec mimo dobro** (47) / Literatura: Lucie Nováková: **Cestou od sebe** (50); Zuzana Fialová: **Není třeba se hroutit z toho, že je člověk ženská** (52); Zuzana Fialová: **Naučná stezka i pro náhodného chodce** (53)

Za Strží (tentokrát pánská sekce)

Představujeme: Ondřej Lipár (54)
Michal Šanda: **Rozlomená fabka** (56)
Canny (59)
Slunce v Arles (60)
Lubor Dufek: **Nápady pro Tři krále – O životě ve vesmíru** (64)
J. A. N. Morava (65)

Podobrazník Honzy Hanzla

Moderní doba (67)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Martin Špelda: „Štáb Petra Zelenky při natačení“, © Negativ, s. r. o. (k článku na str. 14)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 5, ročník 6. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

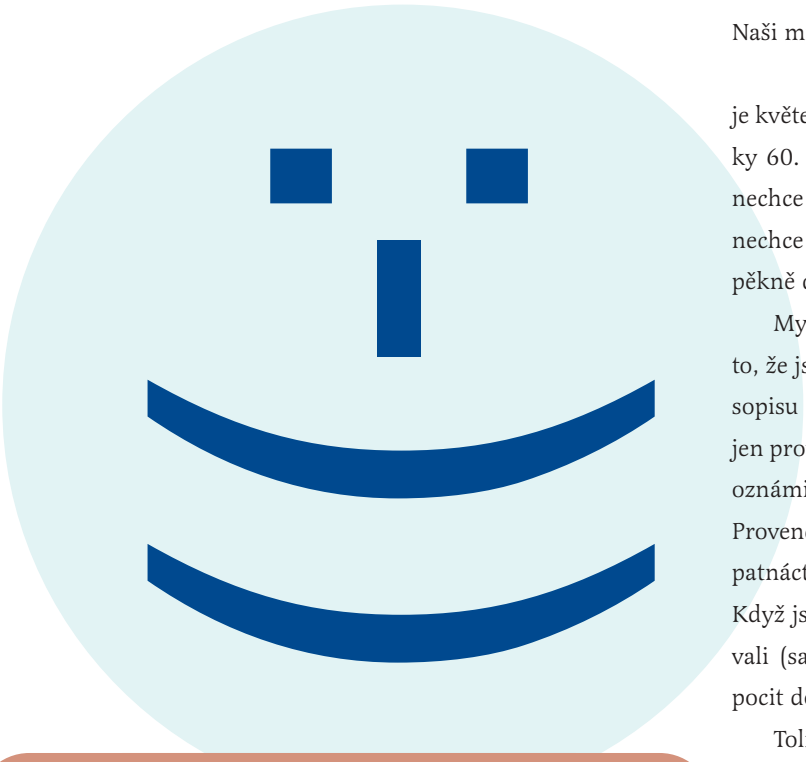

Naši milí,

je květen, lásky čas, práce svátek, konce války 60. výročí. Pěkně se nám to sešlo. Kdo nechce slavit válku, může slavit práci, kdo nechce slavit práci, může slavit lásku, a tak pěkně dokolečka. Pořád je slavit co.

My v Dobré adrese slavíme práci, tedy to, že jsme snad poprvé za celou historii časopisu stihli uzávěrku. Stalo se to bohužel jen proto, že grafický redaktor Jakub Tayari oznámil, že možná 20. dubna odjíždí do Provence, a texty tedy potřebuje mít aspoň patnáctého. Jinak že prý Adresa nevyjde. Když jsme mu číslo třiadvacátého odevzdávali (samozřejmě nikam nejel!) měli jsme pocit dobře vykonané práce.

Tolik k jednomu ze tří květnových svátků. Lásku a válku slavíme poezií a esejemi. Oslavte je taky a mějte se hezky!

Štefan Švec

P. S. Jo, všimněte si nové rubriky Jakuba Šofara – Svodky velkého čtenáře! Je fajn!

báseň měsíce

Michal Martináč

Jak miluji

Jako pes

jako čokl jako veš
jako maska jako oprátka
jako zubní kaz

O čem se (ne) mluví

Holocaust jako

V době, kdy Hitler prodává obálky časopisů lépe než modelky, je účelné vetknout do titulku holocaust. V době, kdy jakýkoliv odkaz na perverzi zajistí článku solidní čtenost, je účelné dostat do nadpisu sex. Bez ohledu na účelnost bude ale tenhle text i o tom, o čem je jeho název.

Otázka paměti

„Byli jste tady někdy?“ ptá se Andrej Bán ve své reportáži z Osvětimi v Reflexu č. 6/2005, *„Pokud ne, tak vězte, že místo největších hrůz dvacátého století vám tyto hrůzy zprostředkovat věrně... nemůže. Jak může host muzea pochopit něco, co nepochopili vrahové ani oběti? ... Musíme se ptát, co se stane, až bude mrtvá poslední oběť holocaustu, až bude po smrti jeho poslední pachatel... Nakolik nás formuje něco silně traumatického, co není naší osobní zkušeností?“*

Kolikrát jsme to už slyšeli? Je šedesát let po válce. Pamětníci nezodpovědně vymírají. Zuřivě se snažíme zachytiti jejich paměť na všechny možné nosiče symbolů, ale nestačí to. Otázka, kterou sami znovu a znovu pokládají a která bude zvlášť letos létat ze všech stran, zní: Co zbude z varování války, až čas zlikviduje osobní svědectví? Postačí neživé obrazy k tomu přenést hrůzu holocaustu? Zajistí, aby se tato hrůza (v neodvolatelně technicky dokonalejším provedení) neopakovala? Dokáže se Evropa bez osobní, živé paměti ubránit svodům, jimž už tolikrát v historii podlehla? Bude holocaust věčným mementem, jak doufali ti, kdo ho zažili, nebo zůstane pro děti a jejich děti jen historickou epizodou, částečně bez významu a částečně lákavou pro jasnou polaritu světla a temnoty?

Politici, většinou už také bez zkušenosti, budou při výročích donekonečna mlít svá „navždy“ a „nikdy“, na která zapomenou při dalším bliknutí kamer. Otázka leží na nás všech, kteří jsme válku nezažili. Zkusme si odpovědět sami.

Tma

Výlohy knihkupectví pro intelektuály se radostně chlubí životopisy Hitlerovými, Göringovými, Heydrichovými a Goebbelsovými. Výlohy knihkupectví pro neintelektuály svítí barevnými obálkami knih o letadlech Göringovy Luftwaffe, o německých tancích, ponorkách, o svěže krutých (dnešek je přeci tak nudný!) jednotkách SS a wehrmachtu, o německých generálech a admirálech. Knihy o štukách se prodá o mnoho víc než knihy o spitfirech, natož knihy o lavočkinech.

Tma láká. Vzrušuje. Pokud ji sami neprožijete. A možná i potom. Jaromír Štětina

erotický stimul

Výlohy knihkupectví pro intelektuály se radostně chlubí životopisy Hitlerovými, Göringovými, Heydrichovými a Goebbelsovými. Výlohy knihkupectví pro neintelektuály svítí barevnými obálkami knih o letadlech...

O čem se (ne)mluví

Holocaust jako erotický stimul

má v knize Vykradači hrobů povídku o muži z Čečny, kterému ruští vojáci před očima znásilní a zabijí ženu. Tentýž muž se o pár měsíců později s hrůzou probouzí z erotického snu – záznamu skutečnosti. Od té chvíle se bojí usnout.

V naší klidné, nažrané a zastřešené každodennosti je snadné podlehnout vlastní tmě. Jan Stern o tom ve studii nazvané lyricky O hovně napsal:

„Žijeme ve fantastické epoše. Zatímco armáda odporu, ony mocné zástupy neobehaviorálních kazatelů, pracně vytěsnila homosexualitu či pedofilii do jakéhosi genu, zatímco rozdrtila dědictví šedesátých let vysvětleními, že sexuální úchylky jsou vlastní tu čtyřem, tu dvěma, tu půl procentu rozených genetických deviantů, zatímco mocná hermeneutická zjevení Freudova byla definitivně zapečetěna do depozitářů muzeí vědy, náhle se zcela mimo kontrolu této politicky korektní inkvizice zrodila banalita banalit, mocná pavučina utkaná z nízkosti - World Wide Web. A zde se záliby půlprocent rozených deviantů vydaly na svá mocná tažení, zde denně vznikají nové a nové homosexuální, sadomasochistické, pedofilní či fetišistické stránky, denně je navštěvují stamilióny lidí. A co hlavně, rozdíl mezi těmito stránkami a stránkami s konvenční pornografií je stále více stírán. Pro některé je to snad jen téma k moralistickému úděsu, leč ve skutečnosti se před tímto nejpravějším a nejčistším obrazem vnitřní reality lidského rodu (odraz této reality se někdy z neznámého důvodu nazývá realitou virtuální) rodí budoucí bojovníci pro rozhodující střet naší epochy.

Již před dávnými pěti lety, v době, kdy k internetu měla pravidelný přístup sotva desetina české populace, za první tři měsíce roku 2000 navštívily v České republice jednu jedinou konkrétní gay pornostránku (Boys only.cz) téměř dva milióny lidí. Byla to tehdy třetí nejnavštěvovanější stránka na českém webu. Hned na šestém místě této hitparády se tehdy umístilo další homosexuální porno s lehce pedofilní konotací ve svém názvu (Teen Cocks.cz). Představa, že čtyři (či podle některých dvě) procenta ‚rozených' homosexuálů od rána do večera soustavně klikají na tyto stránky, je bizarní. Mimochodem, pro ty, co ještě dnes proroku Freudovi spílají, jak pansexuálně přecenil roli sexuality v lidském životě: Mezi prvními deseti ze zmíněného žebříčku bylo sedm ryze pornografických stránek. Tři zbývající byl emailový server, největší český vyhledávač a jeho zpravodajství. Kolik lidí však zabloudilo na emailový server jen kvůli založení fiktivní adresy pro internetové sexuální dobrodružství? Kolik zavítalo na vyhledávač jen pro nalezení nejrychlejší cesty k pornografii? Kolik kvůli flirtu na chatu? O kolik více bylo věnováno tématu sexuality, partnerství a lásky ve zpravodajství zmíněného vyhledávače než v běžném zpravodajství novinovém či televizním? Je neuvěřitelné, že agentury odporu dosud před touto fascinující podívanou nerezignovaly, že dnes stále ještě existují psychoterapeuti, kteří se svých pacientů neotáží na jejich sexuální život a vztah k rodičům, a že se ještě dnes najdou lidé, kteří jsou schopni sexuální perverze prohlásit za vrozené úchylky několika málo procent vyšinutých jedinců...“

Web je ve své svobodě zrcadlem lidského podvědomí. Díky němu a slídivé profesionalitě policie, podněcované neukojitelnou zvědavostí veřejnosti, se soudci, sbormistři a další „slušní lidé“ čas od času vynořují v médiích coby pedofilní či jiní uslintanci s haldou nepřípustných obrázků na harddisku. Veřejnost si o jejich pádu ráda počte s co nejdetailnějšími podrobnostmi. Sama je úchylná. Na vrcholku pyramidy nevinných onanistů obětuje Marc Dutroux děti krvavému bohu perverze.

Vraťme se k holocaustu. Víme, kupodivu i my, co jsme ho nezažili, že šíře jeho hrůzy je nezměrná. Neuvěřitelná. Nepopsatelná. Nedá se pochopit. Je nekonečná, bez rozměru. Fráze.

Zbyla nám slova a pár obrazů. Neživá těla shrnovaná bagrem. Muzeum v Osvětimi, koňská dávka turistické hrůzy. Sál plný lidských bot, sál s tunami lidských vlasů. Stejných vlasů, jaké mají ti, co se na ně za sklem dívají.

Spousta slov o dokonale organizované aseptické hrůze, o neuvěřitelých lidských příbězích, hromady „nepatetických, ale o to působivějších svědectví“. Kertész, Lustig, Améry, Remarque. O skutečnosti netušíme nic.

Slova nicméně čteme. Na dokumenty se díváme. Díváme se na ně hromadně, se stejnou motivací, pro niž se v Japonsku před pár lety tak skvěle prodávaly videokazety se sestříhanými záběry poprav. Pro puzení k thanatu.

A k erótu. Servery s erotickými povídkami mají živé sadomasochistické sekce, plné vyfabulovaných příběhů mimo jiné z války. Na stránkách www.zenskaveznice.cz je bohatá sekce ukázek z filmů pod zastřešujícím názvem *Nahé ve spárech nacistů*. Nevěděli jste, že takový filmový žánr existuje? Samozřejmě, *musí* existovat. Kdo z vás si na ty stránky klikne?

Stephen King to zachytil v novele Nadaný žák. Zdravý, červenolící, inteligentní americký chlapec náhodou objeví ve svém starém sousedovi nacistického zločince, velitele koncentračního tábora. Nejdřív ho donutí pod hrozbou prozrazení jen vyprávět, *chce to všechno jenom slyšet*, a poslouchá proti starcově vůli tak dlouho, až se sám změní ve zrůdu.

Dalších příkladů je bezpočet a nejenom o holocaustu. Všichni četli Solženicyna. V knize Byl jsem agentem NKVD Anatolie Granovského (která je zřejmě výmyslem jiné tajné služby a nechtěnou solženicynskou parodií) nesmějí co chvíli chybět řádky jako: *„Jak dlouho ji drželi, než ji oběsili?“ zeptal jsem se. „Pět dní.“ „Svině!“ Bylo dost jasné, co s ní dělali, než ji oběsili. Taková krásná dívka. Bylo to úplně jasné. Moje Šura!* Jak dobře se to čte v semišovém křesle po večeři!

Pier Paolo Passolini sice nenatočil svou Saló aneb 120 dní Sodomy o holocaustu, ale ve fašistické Itálii se jeho film odehrává, a je to tak hluboká výpověď o temnotě lidského podvědomí, že byla dlouho nepřijatelná pro jakoukoli společnost. Je jedním z nejotřesnějších zobrazení zvrácené přitažlivosti Zla. Tato přitažlivost způsobuje, že se ztrátou těsné zkušenosti s holocaustem můžou podobných významů nabýt i díla svědecká. Kromě muzea v Osvětimi jakákoliv.

Odpověď bez paměti

Nepřiznaná přitažlivost holocaustu je dokladem lidského sklonu ke zlu, který je stejně působivý jako vztahování se člověka k dobru. Jestliže (jak nám tvrdí špatní historici) celá Evropa před první světovou válkou po válce toužila, nebylo to kvůli nedostatku informací o hrůzách válčení, ale pro děsivou *lákavost* takových hrůz.

Otázka varovnosti holocaustu nevychladne ani poté, co živí svědkové vymřou a my na ně zapomeneme. Holocaust jako živý historický fakt zmizí, ale zůstane metaforou, ztělesněním pekla v jednotlivcích, v národech i v lidstvu jako takovém. Je (v tomhle kontextu) úplně jedno, jestli se stal Židům nebo komukoliv jinému. Jeho přitažlivost, zjevená v černém zrcadle internetu i mimo něj, dokazuje existenci sil, jež se dají bez ironie nazvat *dědičným hříchem* a které provázejí celé lidstvo celou jeho krvavou historií. Holocaust není *za* námi, je stále *před* námi, nejsou to *oni*, jsme to *my*.

Otázka z úvodu není a nebude vyřešena vymřením poslední oběti, posledního viníka, ani posledního pamětníka. Holocaust se nestane bezhodnotovou součástí historie, protože pro svou sílu dodnes ztělesňuje to nejhrůznější (a díky tomu nejlákavější), k čemu lidstvo dospělo. Jako soubor fakt a obrazů je a zůstane symbolem zla v člověku. Boj s jeho viníky nebyl dobojován osvobozením Osvětimi, pádem Berlína, procesem v Norimberku ani v Jeruzalémě. Odehrává a bude se odehrávat dál. Bojištěm je a bude každý člověk jednotlivě. Nedělejme si iluze o poměru výsledků takového boje. Existence holocaustu nezabrání (a už se dá říci, že nezabránila) vzniku holocaustů dalších. Ať si třeba holocaustíčků. Holocaust tu pro svou temnou sílu zůstane navždy – jako varování před námi samými, dnes a tady.

Štefan Švec

O čem se (ne) mluví

Do nebíčka, nebo

Bratislavská Astorka dokázala, že Peroutkova zapomenutá komedie se dá ještě hrát.

Není jisté, kdy a kde se v hlavě českého novináře a politického komentátora Ferdinanda Peroutky zrodila myšlenka na sepsání komedie s názvem Kdybych se ještě jednou narodil. Podle jeho deníků jen víme, že většinu své pozdější beletristické i dramatické tvorby si alespoň v hrubých rysech připravil ještě během věznění v koncentračním táboře. Po válce se v jeho denících opakovaně objevují poznámky, že společně s Olgou Scheinpflugovou i sám na horské boudě v Krkonoších píše komedii. Na jeviště Národního divadla zamířila ale místo ní jeho dvě dramata Oblak a valčík (premiéra v dubnu 1947) a Šťastlivec Sulla (po únoru 1948 neuveden). Jisté je, že komedie vznikla až po Peroutkově útěku do exilu v USA. Jisté také je, že na svou světovou premiéru hra čekala velmi dlouho – konala se loni v brněnském divadle Polárka. Druhého, o poznání profesionálnějšího uvedení se Peroutkova kome-

do peklíčka?

die dočkala letošního prvního dubna v bratislavském divadle Astorka Korzo '90.

Peroutka svou tezi o vztazích mužů a žen rozepjal do kontrastu silné a slabé ženy. Přitom je zjevné, která žena jej zajímala mnohem víc – silná na scéně funguje vlastně jenom jako kontrapunkt, předkapela té „slabé". Děj ve čtyřech jednáních totiž opakuje bonmot – síla ženy je v tom, že se vydává za slabé pohlaví. Muž se zdráhá podlehnout, nechat se manipulovat slzami, úsměvy, výčitkami či sliby, ale stejně podlehne vždycky. Slabá žena v Peroutkově představě vítězí nad tou silnou i nad mužem svou hranou bezbranností. Silná zatím působí nevyrovnaně a ve své roli, ve své představě o sobě sa-

JÁN ŠTRASSER

Keby som sa ešte raz narodil...

a) On: Keby som sa ešte raz narodil,
všetko by bolo iné...
Ona: Nič by nebolo iné...
(ako tiché echo)
On: Je to jasné: veď v inom živote
všetko inakšie plynie..
Ona: Všetko rovnako plynie...
(ako tiché echo)

b) On: Všetky ženy padli by mi
k nohám!
Ona: Všetkým ženám padol by si
k nohám...
On: Bol by som k nim neúprosný!
Ona: Boli by k tebe neúprosné...
On: Národ by sa klaňal
mojim sochám!
Ona: Národ by sa vysmial
tvojich sochám...
On: Neprišiel by som viac o sny!
Ona: Opäť by si prišiel o sny...

a) On: Keby som sa ešte raz narodil,
všetko by bolo iné...
Všetci: Nič by nebolo iné!
Ona: Zázraky sa v živote nedejú,
môžu byť iba v kine...
Ktosi (povie): Alebo v divadle.

Všetci: Všetko je jasné.
Najmä pre tých,
ktorých sa to týka.
Všetko je jasné.
Jedným stačí bozk
a iným treba dýka.

Všetko je jasné.
Prudký let a ešte prudší pád.
Všetko je jasné.
Posledný zhasne.
Mám ťa rada...
Mám ťa rád...
Mám ťa rada...
Nemám ťa rád...
Nemám ťa rada...
Mám ťa rád...
Nemám ťa rada...
Nemám ťa rád...

Text písne k inscenácii

...i když nutno uznat, že jejímu herectví zčásti pomohl výrazný (čti leckdy skoro žádný) kostým.

mé jakoby nesladěně – chce třeba nosit brýle, aby působila intelektuálněji, aby deklarovala nejen svou hmotnou, ale také mentální samostatnost na mužích, zatím ale od nich požaduje ujištění, že jí brýle sluší. Peroutka po celý život zastával názor, že žena je elegantním doplňkem muže, a tak také jeho silná žena je v těch několika málo výstupech, které ve hře má, odkázána k opakování klišé, že žena sebe sama (tedy slabou bytost) nepopře. Komedie Kdybych se ještě jednou narodil je ve své původní rukopisné verzi oslavou ženy, která své zbraně využívá „ženským“ způsobem.

Co drží Peroutkův text při životě ještě dnes, v době genderového běsnění, je jeho flexibilita. Lze se na něj totiž dívat tak, jak jsme to naznačili, jako na výsledek mužské touhy ženu ovládat a mít ji takovou, aby se ovládat dala (nebo aspoň budila to zdání), ale také jako na odhalení ženských her, a to dokonce jejich obětí. Peroutka totiž nevyužil možnosti, že by se silná a slabá žena na jevišti střetly (jak se na sebe vlastně dívají? co si o sobě myslí?), ale do středu postavil muže, který zápasí s oběma, hlavně však se ženou slabou. A protože je to muž jednou vysoce inteligentní (profesor), podruhé výrazně dominantní (diktátor), vždy se na ženu dívá jakoby z kopce jakési své získané nadřazenosti. Žena jej sice nakonec udolává svou nadřazeností vnitřní, mnohem přirozenější, ale on aspoň svůj pád rozezná a pozoruje. Hra tedy může být zajímavá také pro ženy-hráčky.

Astorka, stejně jako brněnská Polárka, Peroutkův text aktualizovala. A to nejen překladem Martina Porubjaka do současné slovenštiny, mobilními telefony nebo nafukovacím nábytkem, ale také tím, že do hry vložila písničky (hudbu napsala Dorota Nvotová a texty Ján Štrasser). Nevznikl tak naštěstí muzikál, ale songy a šansony glosující hru jakoby zboku a z dneška naštěstí nepůsobí rušivě ani agresivně – dělají z komedie konstruované trochu rozumově (ostatně jako všechny Peroutkovy beletristické práce, i když v nich zpracovával vlastní prožitky) hru živou, mladou a dynamickou. Hlavní mužskou dvojroli (profesora Jeroma a diktátora) svěřil režisér Juraj Nvota Miroslavu Nogovi a rozhodně udělal dobře – je vidět, že Noga v roli muže zkoušeného ženskými hrami není poprvé a že podobně jako Peroutkovy figury dovede své vlastní nedokonalosti a zmatky alespoň nahlížet. „Slabou“ Susanne/Robertu si zahrála mladá hvězda

Táňa Pauhofová (jak zaznělo o přestávce mezi diváky: „No nie je ona chutňučká?“). Peroutkova postava v originále hry je ovšem mnohem méně vypočítává, než jak Susanne pojala Pauhofová. Susanne si své zbraně jakoby neuvědomuje, zatímco Pauhofová je zneužívá – nutno ovšem přiznat, že tímto posunem se bratislavské nastudování nejen přiblížilo realitě víc než Peroutkova předloha, ale stojí také blíž dnešním ženám a dívkám, nebo spíš převládající představě o nich. Svou omezenou roli „silné“ ženy v mnoha podobách přesvědčivě zvládla Lucia Gažiová, i když nutno uznat, že jejímu herectví zčásti pomohl výrazný (čti leckdy skoro žádný) kostým. Nedostatek prostoru pro svou roli Gažiová kompenzovala pěveckými výstupy, kde naopak nad Pauhofovou suverénně dominovala. Vedle hlavní trojice se ještě na scéně zjevují v různých rolích (I., II., III. muž, I., II., III. blažený, hlava, I., II., III. opozičník, cizinec nebo zatracenec) Peter Šimun, Marián Miezga a Lukáš Latinák. Právě posledně jmenovaného je třeba vyzdvihnout za výstup v posledním jednání v „pekle“, kde obklopen skutečným ohněm z vysvětlení, jak to v pekle chodí, udělá jedinečnou one man show, u které je jisté, že od premiérové prvotřídnosti se opakováním dobrousí až někam na pokraj geniálního divadelního výstupu.

Peroutkova komedie Kdybych se ještě jednou narodil už v době svého vzniku budila rozpaky – Jiří Voskovec, když byl dotázán, co s tou hrou, doporučil už tehdy její předělání na muzikál. Také pojetí žen se od toho Peroutkova za padesát let dost oddálilo. Hru po roce 1989 odmítlo hned několik pražských i jedno ostravské divadlo. Bratislavská Astorka ale dokázala, že text je to natolik plastický a pro nastudování vyzývavý, že se dá s úpravami uvádět. Vzhledem k tomu, že Astorka jezdí často do Švandova divadla, dá se čekat, že se i Praha konečně dočká své premiéry zapomenuté Peroutkovy komedie. Přijede k nám z jiného směru, než by se dalo před pár lety čekat.

Martin Groman

O čem se (ne) mluví

Svodka Velkého Čtenáře

Ochrnutá Američanka Terri Schiavová, kvůli které se rozdělily Spojené státy (a taky bude přijat speciální zákon), by se mohla stát patronkou českých literárních časopisů. I ty přežívají už patnáct let v komatickém stavu. Nikdo jim sice nechce životně důležité vyživovací trubice odpojit, ale jejich vnitřní průměr (těch hadic) se stále zmenšuje (vnější ne, ten zůstává kupodivu stejný). Jediný větší rozdíl je, že Terri má odumřelý mozek. U nás má odumřelý mozek téměř každý politik...

PS: Tak Terri už nežije. Taky je to řešení...

Nikdo jim sice nechce životně důležité vyživovací trubice odpojit, ale jejich vnitřní průměr (těch hadic) se stále zmenšuje (vnější ne, ten zůstává kupodivu stejný).

Takže *hit hope*, vítej mezi hudební styly...

František Cinger opět posunul hranice nemožného. V rozhovoru s hvězdou polské literatury spisovatelkou Dorotou Maslowskou, které u nás vyšel román *Červená a bílá*, se mu podařil husarský kousek. Při přepisu (zřejmě z překladu) se na otázku: *Jakou máte ráda muziku?* dostalo do *Práva* (21. 3. 2005) takovéhle autorčino sdělení: „*Když jsem byla mladá, poslouchala jsem rockovou muziku, mám taky ráda jazz. Když jsem byla těhotná, poslouchala jsem soul, a teď je tu polský hit hop, kvůli inspiraci.*“ Protože mezi „t“ a „p“ jsou na klávesnici další čtyři litery, těžko může jít o překlep. Takže *hit hope*, vítej mezi hudební styly, i když lepší by možná byl *hip top* nebo *pit kop*.

A Cinger ještě jednou. Tentokrát 25. 3. V článku o nominacích cen *Magnesia Litera* za rok 2004 píše: *Knihou roku s prémií 200 tisíc korun, se stane titul, který získá vůbec nejvíc hlasů. Loni se jí stala kniha Jiřího Suka Labyrintem revoluce, které se po vyhlášení vítězů až do léta prodalo dvakrát větší množství než do té doby, celkem 4000 titulů a nakladatelství Prostor ji třikrát dotiskovalo.* Že jsou tu špatně čárky, to je to poslední, ale plést si výtisky a tituly? Opačně by to bylo: *V Česku vychází ročně kolem 16 000 výtisků.* Blahopřejeme.

V *MF Dnes* objevili 24. 3. novou kauzu – červená růže stavěla dietní menzu pro vysokoškoláky, ale teď jim nějak nesedí účty. *Celé to vymyslel tehdejší místopředseda strany Karel Kobes a Standa Gross mu v tom pomáhal.* Když se redakce *MF Dnes* pana Kobese poptávala, tak to bylo takhle:

MF Dnes: *To přece není omyl, pane doktore, já vás přece poznám. Chci se jen zeptat, zda nám odpovíte na otázky, které jsme vám poslali.*

Kobes: *Já odpovídat nebudu, pochopil jsem mezitím, že to je součást kampaně.*

MF Dnes: *To není součást žádné kampaně. Prostě jsme získali kontrolní zprávu o celé věci.*

Kobes: *Je, je, je.*

Ještě se to pořádně naučit protahovat na *yeah*, *yeah*, *yeah*, a mohl by pan doktor Kobes z fleku nastoupit někam k bigbeatu.

MF Dnes se na apríl připravovala už den předtím, 31. 3. se jí obzvláště dařily titulky – *Srážku nepřežil řidič, z auta utekla prasata, Stařík přišel o sex i o peníze* (nabídka sexuálních služeb se trochu proměnila) a *Saudek přišel o dítě, o to víc pracuje* (přítelkyně Jana Saudka potratila). On to tedy apríl moc není, spíše bulvární krákor.

Na druhé straně, může-li se týdeník o všem možném jmenovat *Literární noviny* (a nebýt o literatuře), tak proč bychom jako pojištěnci nemohli mít vlastní, pohodové médium, které nám rozumí.

Pojištěnci Všeobecné zdravotní pojišťovny nalezli v poštovních schránkách výtisky jarního vydání *Pohody*, což je časopis plný *spousty velmi konkrétních informací a dobře míněných rad reagujících na změny ve zdravotním stavu české populace*. Jakmile je něco dobře míněno, tak by měl být člověk ve střehu, i když šéfredaktorem té „spousty“ je Arnošt Lustig a mezi členy redakčního kruhu lze nalézt Radka Johna či Cyrila Höschla. Na druhé straně, může-li se týdeník o všem možném jmenovat *Literární noviny* (a nebýt o literatuře), tak proč bychom jako pojištěnci nemohli mít vlastní, pohodové médium, které nám rozumí. A ještě navíc, když je v něm křížovka. V této obsahuje nápověda slova: ERLA, OJAI, ROBE a ROPE.

Zase proteklo korytem našeho života několik hektolitrů různých časových jednotek a vyšel nový **Analogon**. Tentokrát dvojčíslo 41–42, které je zaměřené na téma *Z dějin československého surrealismu 1968–1969*. Čtenáři zajisté ocení, že čeští (a slovenští) snovači surreálna se rádi fotografovali. Teď nemyslím nějaké záchyty snů nebo objevování map na zdech nebo trhlin na betonu. Oni se fotili rádi pospolu, takže zde oceníte množství takřka rodinných fotografií těch několika málo osob, které se rozhodly „být a žít a mít“ pod vlajkou velkého Bretóna.

Kdyby byly všechny ostatní literární a výtvarné skupiny aktivní jako tahle parta, tak by naše kultura byla už dneska daleko za obzorem, už bychom ji neviděli, protože by předběhla náš normální denodenní život. Říkalo se tomu zázraku jeden čas nesoulad výrobních sil a výrobních vztahů. Je to stále cca 20 jmen, ale tumlují se a nelenoší, narozdíl od nás. Vychází to z toho, že surrealisté jako levicový element dbali vždy na organizační regule, plnili úkoly podle doporučení v zápisu – podobali se klasické ZO (základní organizaci) jakékoliv politické strany či společenské organizace, lišili se jen tím, že byli asi desetkrát aktivnější, uvědomělejší a vycepovanější. Když si přečtete teoretické texty Vratislava Effenbergera, tak musíte ocenit jeho ideologický slovník (obecně). Byl to člověk vybavený syntetickým pohledem, mohl by od hodiny připravovat sjezdové teze pro jakoukoliv stranu stejně jako programová prohlášení. Nakonec – on naplňoval bezezbytku onu, většinou nepochopenou Bernsteinovu myšlenku, že hnutí je vším, výsledek ničím.

Jakub Šofar

O čem se (ne) mluví

Příběhy obyčejného šílenství – anketa

Ivan Trojan (Petr), foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

Režisér Petr Zelenka a kameraman Miro Gábor, foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

Příběhy obyčejného šílenství ukazují zase to, na co jsme u Petra Zelenky a jeho přátel zvyklí: dva hrdiny, kteří se na začátku filmu rozcházejí a na konci scházejí, protože zjišťují, že to, co ve svém vztahu považovali za vadu, je na něm ve skutečnosti to nejhezčí. Typický je taky děj (skoro žádný), spousta humoru, ale hlavně pestrá, vysoce originální a mírně absurdní přehlídka roztodivných úchylek, u níž se my, kteří svět za mírně absurdní a úchylný považujeme, vždycky budeme dobře bavit.

Honza Hanzl

O čem se (ne)mluví

Příběhy obyčejného šílenství – anketa

Zuzana Šulajová (Jana),
foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

Ivan Trojan (Petr), Zuzana Bydžovská (Alice) a Jiří Bartoška (Jiří), foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

Zelenkův nový film jsem viděl jen shodou náhod – jinak bych na něj nešel. Viděl jsem totiž už jeho předchozí filmy, Rok ďábla a Knoflíkáře, a oboje bylo hrozně hloupé. To píšu proto, abych ukázal, že jsem možná zaujatý. A abyste viděli, že jsem opravdu zaujatý, tu jeho hru jsem neviděl vůbec, a přesto jsem byl přesvědčený, že je hloupá. A teď po jejím filmovém zpracování dokonce vím, že je hloupá. A je podle ní udělán hloupý – to je vůbec nejlepší slovo, které se na Příběhy obyčejného šílenství hodí – film. Proč? Například já si myslím, že jít na letecký den je hloupé. Taky si myslím, že jet na elektrickém vozíku po dálnici je hloupé. Nosit s sebou šňůrový telefon a volat z něj v hospodě je neuvěřitelná hloupost (věřte mi, nefungovalo by to). Vařit si kávu v nadnárodní firmě na elektrickém vařiči jen proto, aby tam režisérovi pískala konvička, je velmi hloupé. Ale jednu zajímavost možná ten film má, že když se tak nudíte v sále a nadávate, řeknete si: „Ono to asi muselo vypadat hloupě už na divadle, ale jak ten film tu hloupost obnaží, to je úžasný!“ A taky že ta Bydžovská je fakt dobrá a že jí je na to škoda.

Jakub Tayari

Štáb, foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

Příběhy obyčejného šílenství se mi líbily. Trojan je sympaťák i v civilu, tady byl sympaťák obzvláštní. A je tam z nich jediný normální. Zvláštní dojem na mně zanechal jeho otec, i když netuším proč. A jeho máma mi silně připomínala mého tatínka s jeho obsesí nutit mi vitamíny, dvakrát týdně se ptát do telefonu, jestli nám v bytě neutíká plyn, a připomínat mi, ať se rozhlížím na přechodu. Asi to jsou opravdu jen takové příběhy ze života... no nazdar.

Eva Vlčková

Vždycky se najde něco, co se dá kritizovat. U Petra Zelenky je to fakt, že dělá už čtvrtý film o tom samém. Na druhou stranu – jeho téma: osamělost a absurdita euroamerického pojmu „šílenec“ – si zaslouží třeba i dvacet filmů. Moc se mi líbí Zelenkova snaha postihnout celé naše mraveniště, ale vzhledem k tomu, že se pohybuje v kastě lidí z tzv. spořádaných rodin, hodně dalších kast mu tam chybí. Taky by to chtělo trošku transcendentního pohledu. Ale tvůrce, který by měl všechno, co po této naději českého filmu chci, se dosud na celém světě nenarodil.

Tomáš Koloc

Příběhy obyčejného šílenství – anketa

Ivan Trojan (Petr) a štáb,
foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

O čem se (ne) mluví

Foto Martin Špelda, © Negativ, s. r. o.

Příběhy obyčejného šílenství – anketa

Filmy se mají hodnotit podle toho, jestli v nich hraje hezká holka. V tomhle ohledu točí Petr Zelenka filmy dobré, Samotáři se díky Labině Mitevské povedli mimořádně a Příběhy obyčejného šílenství díky Zuzaně Šulajové taky. Krom toho je mi na těchhle dvou filmech (o zbytku nemluvím) sympatické, že jsou to snímky pražské, snad nejpražštější ze všech nových českých a mnohem pražštější než Anděl exit nebo Praha očima... Na druhou stranu jsou Příběhy sice občas vtipné, ale jako celek moc nefungují – není to film, který by vás posadil na hýždi, po dvou dnech na něj zapomenete a už skoro ani nevíte, o čem byl. Když jdete z kina, cítíte takovou podivnou lehkou melancholii, jako byste se dvě hodiny ztotožňovali se smutným a roztomilým sídlištním králíčkem. Možná Zelenka ani nic jiného nechtěl. Hm.

Štefan Švec

Před úřední výstřižková služba Jakuba Šofara

tvorba

38/1983

RSDr. ALEXANDR HAVLÍČEK

Dialektické rozpory a socialistická společnost

Zkoumání objektivních dialektických rozporů společenského vývoje představuje jednu z podmínek tvůrčího použití materialistické dialektiky jako metody vědeckého poznání a revolučního přetváření skutečnosti. V. I. Lenin ve svých Filozofických sešitech zdůraznil, že »ve vlastním smyslu je dialektika studium rozporu v **samé podstatě předmětů**.«[1] Proto je zcela logické, že je problematice dialektických rozporů věnována značná pozornost v souvislosti s dalším vývojem teorie materialistické dialektiky. V živých a tvůrčích diskusích je postupně řešena řada problémů, zejména z hlediska aktuálních otázek vývoje reálného socialismu.

Dialektický rozpor je stěžejním pojmem dialektickomaterialistické teorie vývoje, odhalující jeho zdroje. Je filozofickou kategorií, odrážející jednotu a boj protikladů, tj. dialektický vztah vzájemně se podmiňujících a zároveň vylučujících se stránek, vlastností, prvků atd. předmětů, procesů a jevů. »Podmínkou poznání všech procesů světa v jejich „**samopohybu**“, v jejich spontánním vývoji ... je poznání těchto procesů jakožto jednoty protikladů. Vývoj je „boj“ protikladů.«[2]

[1] Lenin, V. I.: Spisy, sv. 38. Praha 1960, s. 259.
[2] Lenin, V. I.: Spisy, sv. 38. Praha 1960, s. 366.

1

Před 20 lety by mne nenapadlo, že budu na knihovničku vycházející v týdeníku *Tvorba* vzpomínat. Nedodávám k tomu ani s odporem, ani s láskou nebo s čímkoliv jiným. Vzpomínám na ni bez stařeckého sentimentu, spíš jako na pevnou hranici, limitu, která nás sama o sobě odpuzovala a vzkazovala, co nás za ní čeká. Byla to jedna z přirozených brzd na cestě do pekla, i když ne všichni byli schopni na poslední chvíli vyskočit. *Dialektické rozpory a socialistická společnost.* Jak hutný název, znějící jako zvon. *Zkoumání objektivních dialektických rozporů společenského vývoje představuje jednu z podmínek tvůrčího použití materialistické dialektiky jako metody vědeckého poznání a revolučního přetváření skutečnosti.* Když se takovou větu naučil vysokoškolský student nazpaměť, tak ji mohl použít při úvodu kterékoliv zkoušky ze společenských věd. Je v ní taková koncentrace objektivní pravdy, že se podobá bílému trpaslíkovi. Hustota převyšuje všechny dosud známé hustoty. *Je to fakt hustý!* Kdybychom to převedli na šachovou teorii, tak provést první tah tímto prohlášením znamenalo, že to v nejhorším případě dopadne patem, nikdy nemůže dojít k debaklu.

Samozřejmě že život v takto nastaveném režimu byl jasný a průhledný. Kdo se tehdy rozhodl *revolučně přetvářet skutečnost*, nemůže se dnes omlouvat nadějemi či falešnými iluzemi. Ať se neomlouvá, ať raději *zkoumá objektivní dialektické rozpory společenského vývoje*. A sebe v nich...

Pluralita textů žádné limity nestanoví, hranice jsou nejasné, spíš mobilní, pohybující se. A taky záleží, ze které strany se na ně díváte. Nutí nás to přemýšlet – a přemýšlení bolí. Proto na to vzpomínám. Co asi dělá autor toho spisku, RSDr. Alexandr Havlíček? S takovým jménem se přece dneska dají dělat divy.

Musím se podívat, ve kterém díle *Spisů* V. I. Lenin analyzuje slova „div“, „divy“. Pokud to tam nikde není, tak ta slova za nic nestojí.

Jakub Šofar

Tomáš Koloc = poutník do Říma

V Římě jsem nebyl. Na papežův pohřeb jsem se díval v televizi a můžu říct, že byl lepší, než ten předchozí, který jsem tam viděl: poslední cesta L. I. Brežněva.

Díky pohřbu moskevskému (a jeho povinnému sledování) jsem ale poprvé viděl barevnou televizi. Bylo to ve shromažďovací místnosti mateřské školy ve Všetatech. Myslím, že většina z těch, kteří se tenkrát na pohřeb dívali, ho viděla černobíle. My jsme měli výjimku, protože naši školku laskavě zařídilo nejbohatší JZD v kraji. A tak můžu srovnávat.

Pohřeb soudruha Brežněva byl celý červený (prapory). Pohřeb Jana Pavla II. byl taky celý červený (ornáty). Na pohřbu generálního tajemníka bylo plné náměstí (vyhlásili den volna). Na pohřbu papeže bylo také plné náměstí (vzali si dovolenou). Zatímco v Moskvě rachotily vétřiesky, v Římě se zpíval chorál. Ten latinský mě sice nedojmul, ale římská církev pozvala i zástupce východních církví (arménského katholika, alexandrijského, řeckokatolického a libanonského patriarchu), kteří zpívali řecky tak, až se srdce smažilo teplem, které na Kypru a Krétě opalovalo první křesťany. Nevzpomínám si, jestli na pohřbu Leonida Iljiče byl jugoslávský premiér, předseda britské Labour party, americké Democratic party a představitelé jiných levicových církví, ale pochybuji o tom. A i kdyby: je tu ještě jeden rozdíl. Moskevská církev, jejíhož papeže v roce 1982 pohřbívali, stála na učení, které hlásá nutnost boje s nepřítelem (třídním) až do jeho úplného zničení, zatímco autorita duchovního otce římské církve ukládá jeho následovníkům mít svého nepřítele rád.

Oba papežové se též lišili svými nástupními řečmi, neboť Jan Pavel II. hned zkraje svého pontifikátu řekl slova, jejichž profláknutost jim neubírá na významu: „Nebojte se!“ Nejsem si jist, zda Leonid I. řekl také něco podobného, ale od něj bych to nečekal, protože na okolnosti, že se lidi báli, stál celý jeho pontifikát. Je ale možné, že nepřímo inspiroval slova Jana Pavla, který své povzbuzení řekl těsně poté, co po čtrnácti letech přestal být poddaným impéria, v němž vládl Leonid I.

Pro římský pohřeb mluví také způsob, jakým jsem se o smrti obou papežů dozvěděl. V prvním případě mi byly čtyři a smrt Leonida I. mi zamezila jít s maminkou na slíbené představení do sovětského cirkusu Slavjan (měli státní smutek a nehráli). O tom, že zemřel Jan Pavel II., jsem se naopak dozvěděl během mše v lesním kostele, kam mě pozvali mí křesťanští kamarádi, kteří mi dovolili stát na zvonici, zvonit na barokní zvony a šlapat měchy u varhan.

P. S. z 19. dubna: Projev nad rakví L. I. Brežněva měl J. S. Andropov. Za týden ho zvolili nástupcem a za rok umřel. Kdo že měl projev nad rakví Jana Pavla II.?

„...každý aspoň jednou plaval kousek s někým jiným...“

Motor za závojem (šerm s Radimem Kopáčem)

Foto Karel Cudlín

Radim Kopáč (*1976) je jedna z nejvýraznějších postav mladé literární generace. Dělá všechno, zná každého, píše všude. Organizuje, prosazuje, vydává, komentuje. Pokud se zajímáte o současnou českou literaturu a ještě jste na něj nenarazili, tak se o ni nezajímáte. Následující rozhovor jsme vedli přes e-mail.

Představ si, že jsi autor středoškolské učebnice literatury za sedmdesát let. Co do ní napíšeš o Radimu Kopáčovi?

Jak to mám vědět? Co bys tam napsal ty? A co bys tam napsal o sobě?

O sobě bych tam napsal: génius v kladení úvodních otázek. Dobře, co bys chtěl, aby v té učebnici o Radimovi Kopáčovi stálo?

Hele, já fakt nevím, co na tohle říct. Radši se koukám kolem sebe než do zrcadla. A nevím ani, jestli chci být v nějaké učebnici. Až to jednou na stará kolena budeš všechno sepisovat, napiš tam o mně, co chceš.

Málokterý současný kritik (a zvlášť tvého věku) u nás vydává svoji publicistiku v knížkách. Proč to děláš? Chceš se nějak ustavit? Patřit do kánonu?

Nechci se ani ustavit, ani patřit do kánonu. Vlastně chci úplný opak: To musí být hrozné, být kanonizovaný, smířený s celým světem jako páter Halík a nikoho neprovokovat. Prostě mě současná česká literatura zajímá víc než ta včerejší. Má víc dužiny, víc šťávy. A nejvíc ta z okraje anebo z podzemí. A psát o ní, aspoň z mého pohledu, má smysl, třeba časopisecky, třeba knižně. A jsou doslovy publicistika?

Můžou být. Jan Řezáč říká v rozhovoru, který jsi s ním vedl, že vychází spousta zbytečných knih. Věříš, že ty tvoje soubory zbytečné nejsou? Prodávají se? Chceš v nich přinášet něco nového? Co? Ptám se proto, že všechny ty věci už někde vyšly a splnily nějaký účel. Ty ale máš nějaký důvod k tomu, vydat je ještě jednou v knížce. Ptám se jaký.

Kdybych si myslel, že jsou zbytečné, tak je nevydávám. Kniha je jiné médium než časopis, tudíž se různí i účely, které plní. A jestli přinášejí ty knihy něco nového? Žádnou antologii české patafyziky nebo české literatury posledních deseti let, žádné knihy, které by se věnovaly nové české literatuře, nebo knihy rozhovorů se surrealisty od 30. let do současnosti jsem bohužel v knihkupectvích nenašel. Možná proto se i prodávají. I když jistě ne tak, jako Petra Hůlová nebo Květa Legátová. Antologie nové české literatury 1995–2004 se po třech měsících dělal dotisk. Náklad byl tisíc kusů.

Šlo mi spíš o ty tvé vlastní texty. Chceš být slavný?

Kdybych chtěl být slavný, tak jsem klíště jako Marie Formáčková nebo František Cinger a šmudlám si pokoutně bezduché cancy o Werichovi, Lustigovi nebo nějaké Růžičkové.

Nemusíš se hned čepýřit. Ptám se proto, že pracuješ v rozhlase, píšeš do spousty periodik, spolupracuješ s několika nakladateli, píšeš doslovy, přehledové statě, sestavuješ antologie, člověk se bojí otevřít sardinky, abys na něj nevyskočil. Co je motorem téhle neuvěřitelné aktivity?

Prostě mě to baví. Ale když nechci, tak třeba taky půl hodiny nepíšu a jdu si dát sedm piv a jednu zelenou.

Radim Kopáč (* 17. února 1976, Praha), kritik, publicista, editor, esejista. Absolvoval gymnázium (r. 1994), rok studoval Vysokou školu chemicko-technologickou a dva roky Vysokou školu ekonomickou v Praze. V l. 1997–2000 vystudoval bakalářský cyklus žurnalistika na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy, tamtéž v l. 2000–2004 magisterský cyklus mediální komunikace. Žije v Praze. V r. 1999 spoluzaložil (s J. Šofarem a J. Tayarim) kulturněspolečenský měsíčník na internetu Dobrá adresa, jehož byl v r. 2000 šéfredaktorem. Od r. 2001 je redaktorem časopisu pro českou poezii Psí víno, v r. 2002 byl redaktorem kulturního magazínu Uni; od r. 2002 je literárním redaktorem kulturní redakce Českého rozhlasu 3 – Vltava; od r. 2002 rovněž redaktorem a od r. 2003 šéfredaktorem literárního čtvrtletníku Intelektuál; od r. 2003 redaktorem nakladatelství Concordia; od r. 2004 šéfredaktorem portálu www.czlit.cz. Spolupracuje mj. s nakladatelstvími Clinamen a Petrov. Své výtvarné, hudební, filmové a především literární recenze, kritiky, rozhovory, eseje a sporadicky i vlastní texty publikuje od r. 1998 v časopisech a novinách Alternativa, Babylon, Clinamen (www.czecharts.com), Context (USA), Dobrá adresa (www.dobraadresa.cz), Host, Intelektuál, Labyrint Revue, Lidové noviny, Literární noviny, Mladá fronta Dnes, Mladá fronta Plus, Nové knihy, Pandora, Plž, Právo, Psí víno, Reflex, Respekt, Rolling Stone, Salon Práva, Tvar (zde výbor z vlastních textů Sto jedenáct textů ticha, ed. Tvary, Tvar 1/2000, a Heteronyma, ed. Tvary, Tvar 2/2000), Týdeník Rozhlas, Umělec, Uni, Weles a v rozhlase (ČRo 3 – Vltava, ČRo Olomouc). Edičně připravil knihy P. Šuranské (Tvar jiného ticha, Ottobre 12, Velehrad 2001), A. Pecha (Nesmrtel, Concordia, Praha 2002), A. Klimenta (Piano v moři, Concordia, Praha 2004), J. Suka (Krysy v Hadrianově vile, Concordia, Praha 2004), básnické almanachy Břitvou do klavíru (zde soubor literárních anekdot Tak vida, kamaráde, ty tady škytáš?, Clinamen, Praha 2002), Jít pevně za svým imbecilem (Clinamen, Praha 2003), Hovnajs! (zde text Popis jednoho života: Hans Arp, 1887–1966; Clinamen, Praha 2004), Antologii nové české literatury 1995–2004 (s K. Jirkalovou, Fra, Praha 2004), Antologii českého rozhlasového fejetonu 2002?2004 (Concordia, Praha 2004). Doslovy doprovodil knihy R. Desnose (s A. Pechem), J. Dynky, R. Erbena, B. Grögerové, M. Charousta, V. Janoty, M. Koryčana, J. Kovandy, R. Kubrana, L. Marvana, B. Nusky, M. Ohniska, P. Pazdery Payna, T. Přidala, F. Řezníčka, P. Řezníčka, V. Shocka, O. Slabého, M. Šandy, E. Vacka a P. Váši. Knižně vydal: **Hvizd žlutého inkoustu (a facka)**. Texty k nové české literatuře na přelomu tisíciletí (Concordia, Praha 2003), **Je tu nejdrahocennější hlava**. Rozhovory od surrealismu k surrealismu (Concordia, Praha 2003), **Nová česká literatura na přelomu tisíciletí** (anglicky a německy, s E. Gilkem, P. Hanuškou, V. Novotným a J. Sukem, Ministerstvo kultury ČR, Praha 2003), **Jako kojený anděl** (rozhovor s J. Kovandou, Ottobre 12, Velehrad 2004), **Pomalá slunce hlasů**. K nové české literatuře. Od Balabána ke Zgublačenkovi. (Concordia, Praha 2005). Jeho texty byly přeloženy do angličtiny, francouzštiny a němčiny.

Jak ses k literatuře vlastně dostal? Chtěl jsi být kritikem už jako malý Radim?

To asi ne. Vlastně nevím, proč jsem se o knihy začal zajímat ještě jinak než jenom jako čtenář. Je to vůbec důležité? Prostě jsem jednoho červencového dne 1999 napsal třicet řádků o knížce Pavla Hájka Měsíc v parku, poslal to Josefu Chuchmovi do MFD a on to za dva dny otisknul.

Dneska už do MFD tuším nepíšeš. Proč?

Tak si ty noviny někdy otevři na stránce s kulturou. Sto tisíc landů každý den válcuje jednoho básníka ročně. Tak asi proto.

Napsal jsi, že tě současná literatura zajímá víc než ta minulá, protože má víc šťávy. Je vážně lepší než dejme tomu Hrabal? Škvorecký? Kundera? Nebo v poezii Seifert? Holan? Skácel?

Otravují mě pomníky, nemám rád ikony. Škvorecký dneska? Četl by někdo nějakou Pulchru nebo jánevímco s vraždou, kdyby pod tím nebyla signatura mistra? Těžko. Kundera mě k smrti nudí: Ten jeho kalkul, odtažité intelektuálství. Výjimkou je Nesmrtelnost. Ale Valčík na rozloučenou? To kdyby napsal nějaký Štefan Švec, tak mu to v Petrovu hodí na hlavu. Hrabal je Kunderův antipod, živel, který si v sobě celý život nesl prvotní okouzlení poetismem, surrealismem, ale taky Klímou – Hrabal je jedinečný, je tady, sedí za rohem v hospodě, ale zároveň má v sobě ohromnou metafyziku. A senzibilitu. Tohle je světový autor, ne nějaký laureát Fučíkova odznaku. Seifert má výšiny, především první knížky, ale ta-

Ale co s tím mám dělat? Hledat v tom diagnózu? Paranoiu? Závist? Hloupost? Mimochodem z rozhovorů Boženy Správcové se taky dvakrát nepřevalím. Ty mi vlastně dáváš příležitost, abych jí to vrátil, že? Ale asi ne, děkuju.

ky šílené propady do patosu, totální prostoduchosti, kdy šeptá mamince do ouška. No a taky se moc nesmál. To samé Holan: Ty jeho šifry, ty ukřivděné lamenty nad bytím. Možná tak žil, ale číst se to nedá. A půlka dnešní básnické Moravy klečí u jeho piedestalu a tahají ho za posvátnou fusekli. Ta druhá polovina se topí v slzavém údolí Skácela a Mikuláška.

Máš v české literatuře nějaký kánon? Své kultovní autory? Východisko, od kterého se můžeš odrážet při pohledu na dnešek?

Těch kultovních autorů je spousta: Nezval, Klíma – tedy Ladislav samozřejmě, jistě zmíněný Hrabal, Kolář. Vlastně skoro všechna literatura od romantismu přes dekadenci a symbolismus, anarchismus, poetismus a surrealismus, Skupinu 42 až ke konkrétní poezii, taky underground Bondyho a Vodseďálka, ale i jejich epigonů ze sedmdesátých a osmdesátých let. A jistě i kritici a esejisté, Teige především. Obecně řečeno: Literatura mě začíná zajímat tehdy, když dokáže vyjít ze skutečnosti ještě někam jinam. A nemusí to být nutně výlet do podvědomí.

Jak si stojí současná česká literatura v porovnání se světovou? Svítíme jako maják? Doháníme? Jdeme vlastní cestou?

Česká literatura je natolik malá, že svítit jako maják nikdy nebude. Ze současných autorů, tedy těch, kteří do literatury oficiálně vstoupili po roce 1990, jich je za hranicemi známé naprosté minimum, resp. vyjde jim třeba knížka ve Francii, v Německu, teď vyšli Kolský, Hůlová, nedávno Rudiš, chystá se Stanislav Komárek, Miloš Doležal, ale humbuk kolem toho rozhodně není. To spíš kolem Jáchyma Topola nebo pro mě zcela nepochopitelně kolem firmy Borkovec s. r. o. A pak tu jsou třeba Jamek nebo Ouředník, ale ti mají výhodu bilingvnosti. Evropský potenciál bezesporu mají Balabán nebo Kratochvil, z básníků, resp. básnířek Rudčenková.

Co tě tak bere na avantgardě a na erotické literatuře?

Ta překotnost, gejzíry nápadů a novátorství, úžasné a po letech pořád uhrančivé vize. To okamžité nadřazení spontaneity, emocí nad formu nebo styl. Možná mě zajímají ještě víc výtvarné projevy avantgardy než její slovesnost. Před impresionismem je podobných momentů minimum, po Pollockově abstraktním expresionismu a vizuální poezii šedesátých let to zvolna míří k úplné pustině, k produkci a reprodukci namísto umění. Bezduchá srdíčka nad Hradem a trnové koruny na Rudolfinu – to už není víc než derivace derivátu a příznak totální tvůrčí impotence. A erotická literatura: To je prubířský kámen tvůrčí autenticity, ochoty podívat se na sebe, ne?

Kdo všechno se o tebe už otřel v novinách? Co z toho tě zasáhlo nejvíc?

Já si to nevystřihuju, taky nečtu všechno, takže žádný top ten urážek Kopáče ti nedám.

Nedotkne se tě, když Božena Správcová v rozhovoru pro Tvar řekne: „*Ale i pitomé, předvádivé, povrchní nebo manipulující rozhovory jsou svým způsobem zajímavé, doopravdy mě nebaví snad jen ty, které jsou dokonale nijaké nebo moc průhledně cosi fedrují. Vzácně se tyto dvě neřesti snoubí např. v rozhovorech Radima Kopáče. Ty už nečtu, projedu pouze námátkovou kontrolu, zda jde opět o rozhovor s Viki Shockem nebo zda je Viki Shock jen dvakrát třikrát zmíněn, mrknu se, jak si v rozhovoru stojí surrealism a nonsens, odfajfkuju, že knihu, o které je řeč, zase vydalo nakladatelství Concordia, a obrátím list.*“?

Ale jistěže se mě to nějak dotkne. Ale co s tím mám dělat? Hledat v tom diagnózu? Paranoiu? Závist? Hloupost? Mimochodem z rozhovorů Boženy Správcové se taky dvakrát nepřevalím. Ty mi vlastně dáváš příležitost, abych jí to vrátil, že? Ale asi ne, děkuju.

Znáš v české literatuře ledaskoho. Řídíš se při tom, co píšeš, osobními vztahy s tím, o kom píšeš?

Ne. Mě osobní mytologie fakt nezajímají. Dílo tu je samo za sebe.

Literatura přeci nejsou jenom texty, ale taky literární život, ghetto, hemžení, vztahy, sympatie a antipatie. Ty sám se toho účastníš plnou parou. Dost lidí v literatuře tě nemá rádo. Jaký k tomu můžou mít důvod?

To se ptej jich.

Dobře. Nějaký názor na osoby, kteří ovlivňují literaturu, ale máš, na to tě

Takže nejdřív obecně: Ano, mám svůj vlastní názor, některá literatura se mi líbí víc, některá míň – jdu pevně za svým imbecilem. Protože objektivita ve zdejším kulturním rybníku prostě nemůže fungovat a taky nefunguje.

znám už dlouho. Popsal bys mi stručně, co si myslíš o následujících lidech a o tom, co v literatuře dělají?
Vladimír Novotný.

Jistě chceš slyšet, že moc píše, budiž: Moc píše. Ale pořád si myslím, že o české literatuře 90. let a současnosti má málokdo takový přehled jako on.

Josef Chuchma.

V rámci deníkové žurnalistiky bezpochyby výrazná persona. Vlastně nevím, čí jiné než jeho texty dneska na stránkách kulturních rubrik MFD, LN, Práva a HN ještě čtu?

Lubor Kasal.

Zajímá mě především jako básník: Hladolet je pro mě jednou z událostí porevoluční české poezie. Bláznův dům a ostatní jeho knížky už tolik ne.

Božena Správcová.

Nezajímá mě.

Jan Nejedlý.

Pro mě za posledních deset let nejzajímavější publicista, který se věnuje literatuře.

Miroslav Balaštík.

Host už Tvaru i LtN na pomyslné kvalitativní trase dávno utekl z dohledu. U jejich nakladatelské produkce mi sice trochu chybí tvář, ale lepší se to.

Martin Pluháček.

Obdivuhodně schopný manažer. Smekám před tím, co dokázal s Petrovem a s Poezií bez hranic. Vážně. To je služba, která se sub specie aeternitatis počítá.

Jaromír Slomek.

Nezajímá mě.

Ondřej Horák.

Jeho rozhled mě fascinuje: Přes hudbu a výtvarné umění k literatuře. Z hispánské Ameriky šinkanzenem do Polska nebo Německa. Z Francie lodí do Británie. Z poezie stopem k historii, anebo próze. Velký cestovatel. Doufám, že zažívá minimálně taková setkání se sopkami jako Richard Halliburton.

Kateřina Rudčenková.

Příjemné děvče, vynikající básnířka, horší povídkářka. Nevíš, jestli už jí nateklo do nosu?

Nemám tušení.
Jakub Šofar.

Talent nešťastně zašitý na ministerstvu zahraničí. Doufám, že Concordia už mu brzo vydá knížku.

Zdenko Pavelka.

Nezajímá mě.

Viki Shock.

Fajn chlapec. Zvlášť, když si oholí řídký knír, tak mu to moc sluší. Prý se teď dal na křesťanství, slyšels o tom?

Neslyšel, vážně?

Jasně. Odstěhoval se na Smíchov do nějakého podkrovního kvartýru. Žije ve visuté síti, u hlavy kříž a u nohou bibli. Na záchodě kancionál.

Pěkné, pěkné. Ale dál. Slovo, které v souvislosti s tebou slyšívám pořád, je kamarádíčkování. Prý prosazuješ svoje známé, kde můžeš, rozhovory děláš s lidmi, kterým právě vychází knížka, na níž se redakčně podílíš, pomocí svých mediálních svalů zuby nehty prosazuješ knížky z Concordie? Co ty na to? Je to tak? Jestli jo, proč?

Jasně, taky to slyším, kudy chodím. Tak buď trochu konkrétní.

Tak jo, ale bude to delší. V Právu jsi uveřejnil dva rozhovory s Katkou Rudčenkovou, nedávno v Reflexu třetí. Pravidelně recenzuješ její knížky, stejně jako knížky Aleny Nádvorníkové, Jaroslava Kovandy, Pavla Řezníčka, Michala Šandy, dost často taky ty z pražsko-příbramské Edice poezie, kterou vede Marek Stašek. Děláš rozhovory, recenzuješ a často zmiňuješ Eduarda Vacka, Ivo Medka Kopaninského, Tomáše Míku, kteří s tebou spolupracují či spolupracovali. Atd. Nejde ale o to, o čem píšeš a s kým děláš rozhovory, to je tvoje osobní volba a klidně může být i zřetelná. Jenže se dějí i další věci. Od chvíle, kdy je v Reflexu Stanislav Škoda, se tam psalo o spoustě s tebou spojených knížek, dejme tomu o tom knižním rozhovoru s Kovandou, o Viki Shockovi, o antologii současné české literatury, co jsi sestavoval, atd. Do té antologie jsi mimochodem zařa-

Foto Karel Cudlín

dil kdekoho, ale ne Věru Rosí, která (možná kontroverzně, ale přeci jen) dostala Ortenovu cenu. Ve sborníku, který uspořádal portál Iliteratura, jsi do kapitoly o současné české literatuře napsal o pouhých dvaceti knížkách, ale zato jsi tam jmenoval svého Intelektuála a taky svoji antologii Jít pevně za svým imbecilem. Ostatně už v roce 2000 jsi měl v Tvaru referát o české dokumentární poezii, a tam ses široce rozepsal o tehdy skoro neznámém a každopádně ještě ne příliš významném Viki Shockovi. Byl to jediný básník, u kterého jsi citoval hlavně nevydané sbírky. Když napíšeš do Reflexu o finále Slam poetry, zase vyzdvihneš Tomáše Míku, koneckonců jsi s ním taky udělal rozhovor. Já vím, že si myslíš, že všichni ti lidé jsou skvělí a možná i jsou, ale jsou to taky tvoji kamarádi. Navenek to působí jako sebepodpůrný spolek Svépomoc. Nepřijde ti to?

Takže nejdřív obecně: Ano, mám svůj vlastní názor, některá literatura se mi líbí víc, některá míň – jdu pevně za svým imbecilem. Protože objektivita ve zdejším kulturním rybníku prostě nemůže fungovat a taky nefunguje. Vždyť tady každý aspoň jednou plaval kousek s někým jiným. Nechci se skrývat za nějakou pomyslnost. To je bláznovství anebo pokrytectví. A když sis dal práci s rešeršováním, tak aspoň k několika bodům konkrétně: Standa Škoda píše do Reflexu přes tři roky, že tam za tu dobu zmínil tři knížky, na kterých jsem se nějak podílel, ti přijde příliš? Antologii nové české literatury jsem nesestavoval

Bezduchá srdíčka nad Hradem a trnové koruny na Rudolfinu – to už není víc než derivace derivátu a příznak totální tvůrčí impotence.

Kdo je ten mladý muž s motykou?

A musím něco dokazovat? Proč a komu?

Já chci psát, protože mě baví číst.

A některé knihy mi pořád ještě voní.

sám: Stačí se podívat do ediční poznámky, výběr prošel sítem pěti lidí, ani jeden z nich Věru Rosí nenavrhnul. A mimochodem: Vybírali jsme z celkového počtu bezmála dvou stovek autorů, takže „kdekoho" jsme tam opravdu nezařadili. V textu pro Iliteraturu jsem jmenoval nové časopisy, které začaly v roce 2003 vycházet, jedním z nich byl Intelektuál – je špatné na to upozornit? Pokud si vzpomínám, že to je nejlepší magazín o literatuře jsem tam nepsal. To samé s Imbecilem. Navíc jmen, která jsem zmínil, nebylo dvacet, ale skoro dvakrát tolik. A ten tvůj úvodní výčet mých oblíbených spisovatelů bychom měli v zájmu objektivity taky rozšířit tak na dvě stě, možná dvě stě padesát. Psal jsem totiž opravdu o leckom.

Je pravda, žes nabídnul Emilu Haklovi doslov k jeho knížce, a když odmítnul, tak jsi o něm do recenze té knížky napsal, že se posouvá od autenticity ke kašírovanosti, od spontánní poezie ke chtěnému poetičnu a naivitě?

Pokud si dobře vzpomínám, směšuješ dvě knihy: Doslov jsem mu nabídl k titulu O rodičích a dětech, recenze se týkala následujících Létajících objektů. A ta první knížka mi opravdu přijde lepší než ta druhá, která je do velké míry jen variací Konce světa.

Má tvoje ctižádostivost nějakou hranici, za kterou už bys nešel?

To je otázka pro Jakuba Patočku nebo Ondřeje Horáka. Psaní o literatuře pro mě není otázka ctižádosti.

Co chceš v literatuře dokázat?

A musím něco dokazovat? Proč a komu? Já chci psát, protože mě baví číst. A některé knihy mi pořád ještě voní.

To by byla pěkná pointa, ale nemůže být. To, že ti knížky voní, tě přeci ještě nedonutí o nich psát. K psaní, ke všemu tomu lítání po křtech a čteních, k vydávání časopisů, ke shánění rozhovorů a ke vší té redakční práci musíš mít důvod. Jediné, o co se celý tenhle rozhovor snažím, je zjistit, proč děláš to, co děláš, a proč to děláš tak, jak to děláš. Co tě žene, Radime?

Asi přišlápnuté kuří oko v dětství. Půjdu k psychoanalytikovi, aby mi to všechno pěkně rozšifroval. Zatím můžeš napsat ty řádky do středoškolské učebnice, která vyjde v roce 2075.

Budou mít nadpis Motor za závojem. Díky za rozhovor.

Ptal se

Štefan Švec

A proč nasírá větší část literární veřejnosti svou až dětsky naivní otevřeností? Proč není skromný, jak má být člověk bytující v literatuře? Proč překračuje nepsaná pravidla, když píše, že někdo není dobrý, dokonce že je špatný? Proč se do všeho míchá, když ani nestudoval Vědu? Proč píše všude, a proč když nenávidí, tak je to znát? Proč nemá rád naši paní Legátovou a naši slečnu Hůlovou? Proč tenhle fracek s tváří, kterou by snad mohla namalovat paní Zmatlíková, pěstuje techtle mechtle s ministerstvem kultury? Kdo ho pustil k velínu, odkud se řídí stroje? Kdo ho pustil k mikrofonům. Jak může někdo, kdo netrpěl, vážit sílu slov a potěžkávat je? Jak vlastně může rozhodovat? Jak pozná, kde je dobro? Komu slouží? Může nám na to někdo odpovědět? Teď hned?

Radim Kopáč vpadl nečekaně do „české literatury", odkudsi nikým nevybrán, nikým nepozván, nikdo mu čelo neupravil věncem laureáta, a teď tu krouží po ledové ploše jako Ragulin, jak Šíma, kterého sparťanští fanoušci, v době, kdy sportovní fandění ještě tolik nebylo součástí ekonomického řetězce, vyvolávali: *Šíma na led, bude balet!* Obešel česká média, obešel svých polí pět, tu se zastavil krátko, tu déle. A zatímco občanské literární hlídky stálých obyvatel řešily na plenárních schůzích, zda to takto jde, zda je možné psát jen tak bez přípravy

rovnou, zda je možné mít názor bez odpracovaných brigádnických hodin na stavbách Zet, protože nestačí jen číst, ale je třeba taky překovávat zkušenosti, udělat z chleba tělo, zatímco se takto hovořilo v plénu i na chodbách, zatímco se posílaly výstražné pohledy a později i břitká slova, chlapec Kopáč se po právu svého jména zakopal v české literatuře, vybudoval v ní svůj bunkr se střílnami na všechny světové strany. Přesně podle starého arabského přísloví, jehož slávu však zajistil až svět křesťanský, čili - *Vlci vyjí, ale karavana jde dál.*

Nejenže člověk ten do neliterárního časopisu, do měsíčníku UNI, připravoval rozhovory s méně frekventovanými autory, což by samozřejmě měla činit média odpovídající, nejenže probudil (s několika málo jinými) k životu časopis *Intelektuál*, nejenže připravil jeden výsadek na Lipský veletrh, včetně spoluúčasti na publikaci *Nová česká literatura na přelomu tisíciletí*, čímž nasral najednou neobyčejně širokou frontu literárního lidu, nejenže taktéž sepsal pro časopis *Context* (No. 14) zprávu určenou anglicky hovořícím hejlům, aby trochu kapírovali o našincích, kteří jsou tak gramotní, že jim z působivých sestav písmenek a diakritických znamének vzniká umění. On si dokonce dovolil zpovídat celou tu unikátní nesourodou skupinu souběžců českého surrealismu, místo aby se zabýval zásadní otázkou, zda ten či onen přísahal na ponožku velkého Bretona. Vznikla tak podivuhodně sepnutá mozaika příběhů o české kultuře s názvem *Je tu ta nejdrahocennější hlava.* Dokonce se opovážil otravovat Jana Řezáče, toho motýla, jehož mávnutí křídel vyvolávalo zemětřesení, vyptával se ho, zpovídal ho, aby tak mohl být zachován do budoucnosti obraz muže, který mění okraje v centra, ač sám si vyvolil život neznámého. Tak tohle všechno si dovolil. Na nás. A nezeptal se.

No a taky tendle Kopáč rozbíhal médium, které teď čtete. A stojí u vzniku *Portálu české literatury* (*www.czlit.cz*). Proč stojí, proč už si konečně nesedne?

Kromě toho další knihy, editování, veřejná čtení... A recenze a doslovy. Posledním počinem je výběr s názvem *Pomalá slunce hlasů. K nové české literatuře. Od Balabána ke Zgublačenkovi.* Už tím rozptylem je přece jasné, že tenhle chlapec tomu vůbec nemůže rozumět. Jak by někdo mohl do jednoho řádku nacpat Balabána a Zgublačenka. Když bude Balabán krajníkem toho útvaru, tak Zgublačenko se s ním přece může rovnat někde na jiném hřišti jiné planety. 35 textů o literátech je doplněno jedním o výtvarníkovi, který knihu doplnil ilustracemi, o Zvi Tolkovském. Doslovem uzavřel ten špás již jmenovaný Řezáč. Chválou nešetří, není asi dobrým hospodářem. To asi muselo stát peněz, kdo mu to zaplatil? Prověřit! Prej že *...liší se od obvyklých hnidopišských zkoumání „klasiků" a především objevuje nová jména*. No a co? Literatura je přece o starých jménech, a ne o nových. Kdo předbíhá, musí se postavit na konec řady...

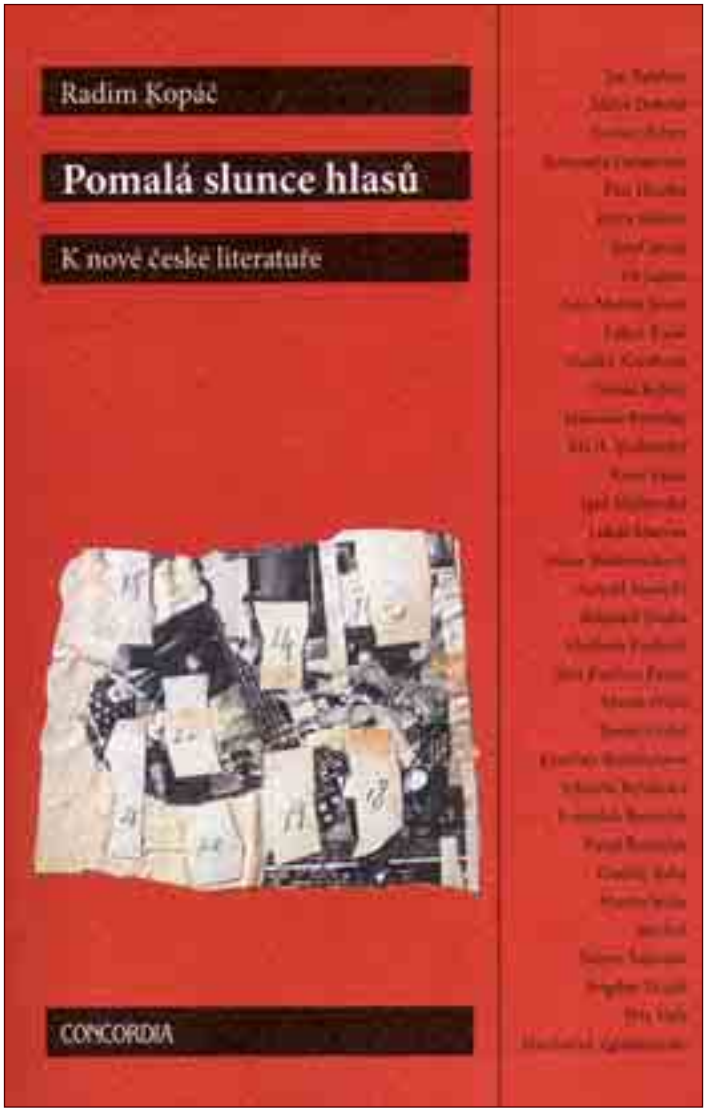

Tak proč nasírá větší část literární veřejnosti svou až dětsky naivní otevřeností? Proč není skromný, jak má být člověk bytující v literatuře? Proč překračuje nepsaná pravidla, když píše, že někdo není dobrý, dokonce že je špatný? Proč se do všeho míchá, když ani nestudoval Vědu? Proč píše všude, a proč když nenávidí, tak je to znát? Proč nemá rád naši paní Legátovou a naši slečnu Hůlovou? Proč tenhle fracek s tváří, kterou by snad mohla namalovat paní Zmatlíková, pěstuje techtle mechtle s ministerstvem kultury? Kdo ho pustil k velínu, odkud se řídí stroje? Kdo ho pustil k mikrofonům? Jak může někdo, kdo netrpěl, vážit sílu slov a potěžkávat je? Jak vlastně může rozhodovat? Jak pozná, kde je dobro? Komu slouží? Může nám na to někdo odpovědět? Teď hned?

Jasoň Drsoň

Radim Kopáč, Pomalá slunce hlasů. K nové české literatuře, Doslov Jan Řezáč, Concordia 2005, 192 stran, doporučená prodejní cena 169 Kč

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

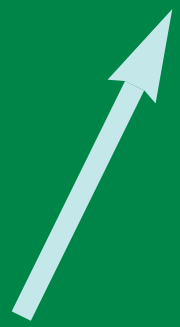

Martina Kavková je po Marcele Pátkové (z minulého čísla) dalším výsledkem družby Literaturistického průvodce s rozhlasovým Zeleným peřím Mirka Kováříka. „Málokdy jsme dostali v poslední době tak vyčerpávající a do morku kostí vlínající meditační vlnobití," pochvaloval si Kovářík, když mu Martina v březnu prolétla éterem.

Martina Kavková je osmnáctiletá studentka gymnázia z Holetína u Chrudimi. Z úcty ke slovu báseň odmítá své básně nazývat básněmi: „I můj taťka říká," říká, „že nebudu gradovat v osmnácti... A tak si ještě chvíli počkám." V osmnácti graduje (kromě Rimbauda) málokdo, ale stejně by byla škoda ochudit čtenáře DA o Martininy básně.

MARTINA KAVKOVÁ

je neděle

zdokumentovala jsem živly
jako prskavky něco vyčítaly
nám – lidem

úžím se do sebe
jako potok
který nedaleko vyschl
– byla jsem v exilu –
slovy jsi mě přitáhl zpět
na řeč nenechám dopustit

viděla jsem rukávy
a vše
co se v nich nastřádalo
lidské krmítko ztrhaných šatů

světlo omarodilo
mosty rozlomily se
v půli
vyřešily jen část komunikace

konverzujeme na zadané téma –
plouzení se za svým vyšrafovaným stínem
je část tragiky

i když právě tohle může být poselství
které chci rozdat

souhlas je ticho
a je mi jedno kde

Zkratka VI.

Podléhám vnitřním vlivům
přesně tak, jak jsou ve mně
utříděné metafory podle dotyků

...

doutnání je malý svět ohně
a někdy se předčítám
až moc
nahlas (to máte vidět
– pro nevidomé
kreslím abstrakce
červené a černé)

ústy přitlačenými ke zdi
slyšela jsem cinknutí

ale návštěvu u vchodu
stále vyhlížím...
polomáčená v sobě

Baňatá slova

Ty hysterko s modravými sny
jeřabiny koušeš a až teď jsou hořké
snad ti zavoněla shnilá jablka
v bedně kde už rok čekají
a ty čekáš na snídani

zaveď si autocenzuru
začínáš být nes – ne – si – tel – ná
a směšná... pššš šššš
vždyť se nic neděje / jen klid
to jen na dopisním papíře
pár slov
švadlena svými přišitými prsty
vyšívá milému
v řeči nenaplněných tvarů

potřebovala jsem silný déšť,
aby spláchl vnitřní hodnocení
jsem zase čistá
připravená k zabijení
vůně máty
a uzavřená ozvěna
co mi baňatá slova posílá
nazpět s opovržením
a s úšklebkem (v účinek – ječivé dny)

těhotné úšklebky
už devátým měsícem
trhají pupeční šňůru
přeháňky ---

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

Už zdá se

bubnují na spánky
a všechny dny běhají
/ není návratu /
zopakovat je nebo vymazat
mít pět smyslů při jejich
chápání

nevím čí jsi byla v dětství
ale má určitě ne
když otvírám okno
cítím rány
to mí knižní milenci stavějí si
neustále hlavu
a já čítám
jak v další větě mě opět
převezou

je chvilka tichá
ticho – vnitřní a čas – krácen okolím
píská ve mně železná píšťalka
a ruce se potí
nebudu mluvu zachraňovat
vzýváš můry
abys je protentokrát
nakrmila
svým strachem

nerada ti to říkám
vazba je uvolněná a teď ---
do knihy mohu psát i já

Být věží co rozezvoní nebe
a rozbité jaro slepí kousky
z nitra snílků
– pro začátek
vyostřit křivky světla

S touhou v těle
nacházím nové kraje
nové kraje nacházím
a ve vaně oceán
ztracená v oblinách
v ohromném díle
pruh světla
připínám do tmy
emocionálně zkroušené

říkejte mi madam
někdy drolím, drolíš, drolíme
zbytky nevyzpytatelnosti
s chutí přeříznout si jazyk
a pořád samotní

přivlastňovací zájmena ukládáme
do společnosti ve dvou
až odbije půlnoc
a všichni půjdou spát

pane

ráno opět
maluju jednoho čerta
k nespočetné řadě
na zeď

ach madam

náchylnost k hrůze
tápu a vážně nevím
jakou závěj načít
že zítra bude ještě větší

nezlobte se pane
musím jít spát

slečno

když dlouho čekám
doufám víc

a tiskárna svým hlukem tvoří příběhy
ve znamení štíra
jako obměnu krátkých memoárů

Tečka

Den ještě nekončí,
ale hrdlo už je
dávno
sevřený,
v jednadvacet
budu pospíchat,
aby neuteklo mi
setkání.

to ano

Horizontálně pročítám,
žiletky jsou tupý
a lokálka plná zpocených rukou,
které se chladí o zamrzlé okno tu dobu,

MARTINA KAVKOVÁ

Intimnosti se sny

kdy já zahřívám
v kapse zpovědi.

ale ne

Pracovat rukama naučila jsem se,
trhat fialky očima prostě neumím
a tak tedy
ptám se,
kdo má mě rád?

těžko říct

Až dokoukám se
na poslední sen,
co někde pod postelí
zbyl mi - náhodou,
půjdu ven,
oznamovacím tónem
řeknu – dere se mi na jazyk
„jen“

ne

budu chtít,
aby mi za ten tón
dali ruce do želez
a pak
místo tečky,
samovolně skočí
do tebe
vykřičník.

stěny udýchaně pulsují
teplem
kolo irituje mě nahý stín
klokotá si v šedé
a dokonce rád odchází

nepoznám rétoriku pohybů
pažím podávám rámě
snažím se o odklon
kol slov
započítávám se do podmnožiny
významů

jsem stažena pantomimou

odezírám
poštu

potichu
a na léhám do úst

naštvaná

vymyla jsem oči všem výhledům
špína jim rostla i za nehty
jako voda z mrazu na rýhách okapu
a ty řeči! nevěřila jsem
že mateřštinou jde tolik říct

stýská se mi po sdělení
vyškádlení k citům plných
setkání na vodě
nepokouším zvednout zrak
budu mlčet a dívat se
ostatně ---

vždycky to takhle bývá

když zkoprním údivem
v šedivé perspektivě
mluvě těch ostatních

v tu chvíli
se nepozbývám

tekoucí vodou zasmrádá
velká plocha nebytněných:
jsou prahy
zametené na pouhý zátah

a přesto křik dítěte
natahuje hlas pro odměnu

vlnité čelo

rozumuješ
latinskými slovy
poťouchle snad
v korunách stromů
slyším
a m o t e

sedím
nad slovníkem vztahů
mám tě ráda
učím se výslovnosti

a tvé mlčenlivé ticho
mě rmoutí víc
než
obchodníci s jazykem

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

odplouváno

prošeptaná vzpomínka
v pohádce o třech vstupech
s pády které došlapou
na vrchol štěstí
jak jinak

dnes přepla jsem si
na jiný program
nečekaná situace
vtáhla mě do děje
a nebyla jsem
vetknuta
bezpečnostním pásem
v ruce pistole
a na tváři černé čáry
– prst výhružně vztyčený

první část:

jiné kulisy dotvářely
sváteční prostředí
žen v unikátních
přebalech

zeptala jsem se paní
co ona tu hraje
vypadala jako
hostinská
– zabiju tě –
řekla mi
a já nevěděla
jestli už v té chvíli
mám prosit
aby někdo

televizi rozkopl

od té doby sleduji
symbol
v levé části
který mi dává najevo

že mám odehráno
v první části
napolovic

druhá:

ve vlasech vůně
a stromořadí
křikem vlastních listí
po bíle čárkovaných
přímkách sbíhalo se
k prvnímu patníku

kde jsem se protočila

protivníkovi kroky
zastavila
střízlivě mi odpověděl
mými slovy
– nebyla to ozvěna

pod oblohou
jak jsem jakkoliv
nahá sypala kamení
do příkopů jabloním

pak ledabyle rameny
pokrčila
a sama se zastřelila

moje hlavní role
byla neskutečně živá

via facti

Píšu ti jak lehce
jsme
proletěli nad oceánem tak blízko
až jsme prosoleni a zvlhlí
můj povrch se vlní pod nánosy
plnícího pera fatální klenutí

je spis
pro bratrství
s mlčením mi sládnou slova
rozpustilá pošmourna
potajnu
kradou sbírku
veskrze
spálenou

nahrbená krajina
své črty ušmudlala
nebem mezi mraky
posílala alimenty
píšu ti
a ve skutečnosti oba víme,
že to nedolétne
ani k jednomu

z nás

Utajená jizva – čelem vzad

Polámaným pravítkem
v zádech
měřila jsem hloubku
hazardérského umění
poslepu

MARTINA KAVKOVÁ

Není návodu

usmoulanou vstupenkou
svých tichých
koncertů;
bosé střevíce ze mě
chtěly mít dámu
nikdy jsem na takové taškařice
nebyla
a linky tvořila
pouze v sešitech
- pronikavý pohled
zakoupeného štěstí
jen jednou
růžovou pastelku
měnila za černou a u té zůstala
ve stereotypním sentimentu
kamenná;
černá tuš v bíle tmě
vymizíkovala svou podstatu
a zbylo trochu drobných
na smích;
v tiráži je uvedeno
že tvůj první výtisk
sebe samotného
je dost starý
na to
abys tu mohl hrát
druhé vydání
nebo kopii;
hlídám si své bezpečí
v klubíčkovém spánku
a jestli nerozpleteš ani kousek vlny
opět tě umlčím dřevěným
knoflíkem
děj si složím
z kapek deště
i když mám vyprahlo
v ústech a jizvy se mi
rozlézají po těle

Možná
že bych dokázala říct
sbohem –
ať stopy se rozejdou
v písku
kde všechna slova se ztrácí
na bezhlučný význam;
v šumu mávání rukou
jako ptáci
dokud je šero
v čase zoufalém

>odejít pryč<

Důvěrná okna bez záclon
usmívají se ještě
jakoby nevěděla
že dlaň nesvírá
vzpomínku tvých očí
že město – někde v dáli –
a tam ani ne
poslouchá hovor deště
když smutní lidé
na okraji
pláčí

za rozloučením vytáhnu
z kapsy
otazník

nová rána

zájmeno ty dlouze mi zní; živě a čile

vyrazí dech, pak začínám : já –
nedokáži být jasně artikulovaná

na půli cesty je obzor pohlednic
roztrhaných rohů
jsou skály nepřekonatelné

jsem vážná
a jazyk se mi váže s tichem
když jen pomyslím
na muže, o kterém bych chtěla psát

Ze vtipných emailů

(Anonymní autoři)

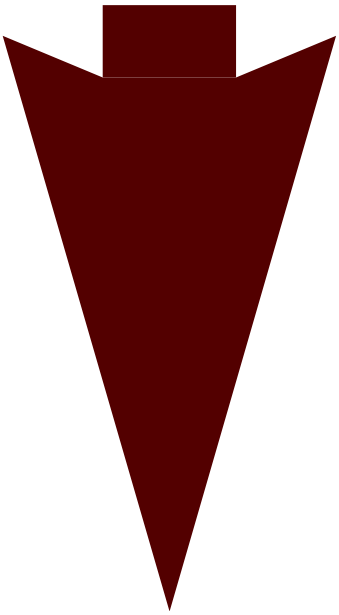

Děti píší Bohu

Milý Bože,
já jsem adoptovaný. Je to stejné jako kdybych byl opravdický?

Jinda

Milý Bože, jsi opravdu neviditelný nebo je to jen trik?

Lucka

Milý Bože,
můj táta říká, že dětství je nejlepší doba v životě. Řekni mu prosím že to není pravda, protože nemůžu se být večer vzhůru a koukat se na televizi.

Jirka

MILÝ BOŽE!
KDYŽ NECHÁVÁŠ
UMÍRAT LIDI A MUSÍŠ
PAK DĚLAT NOVÉ,
PROČ SI RADĚJI
NENECHÁŠ TY, CO
JSI UŽ UDĚLÁL?

BLANKA

Milý Bože,
zvířátka se modlí
taky k tobě
nebo mají
někoho jinýho?

Vesta

MILÝ BOŽE,
JÁ JSEM
ČECH
A CO TY?

FRANTIŠEK

Milý Bože,
opravdu jsi chtěl,
aby žirafa ~~vypadala~~ ~~takhle~~
nebo
jsi ji trochu zpackal?

Dora

Z literárního archivu

Není nic staršího než včerejší noviny. Tuhle otřepanou frázi se pokoušíme v naší rubrice trochu rozrušit. Třeba i ve stoletých novinách najdeme něco životného a nemusí to být zrovna tato anekdota:

Duchapřítomnost.

Lékárník (v noci přijda domů): »Co pak tu chcete?«

Zloděj: »Nic, nic . . . už je mi zas lépe.«

Sáhli jsme tedy po Vydrových besedách. Vlastně to byl firemní časopis, jaký dnes mají velké korporace. Vydra – obchod poživatinami. Vydrova káva – chutná skvěle! A Vydra k tomu všemu ještě přidával měsíčník plný hádanek, povídek, říkadel, anekdot, právního, lékařského i chemického rádce, listárnu, dětský koutek a tabuli cti, kam vyvěšoval jména svých mecenášů a podporovatelů. Bylo to, jako by dnes třeba Albert vydával časopis, kde by nepropagoval ani slovem své zboží, ale k příjemnému nákupu by vám přidal ještě kvíz a povídku od Petra Šabacha nebo Magdaleny Wagnerové. Nepřidá. A tak aspoň my vám posíláme další z povídek z Vydrových besed.

Komando V. S. Jankovskij

Stará, nahluchlá slečna Emma měla na bytě čtyři veselé gymnasisty: Novák a Zetek byli septimáni, Klika a Hladký sextáni. Byli to hodní mladíci, nezarmoutili nikoho a na kázeňský řád mnoho nemyslili, neřídili se jím. Spíše všechno naopak dělali.

Jednou přiběhli rozjařeni ze školy a sotva že poobědvali, přisypali se do kuchyně a jeden přes druhého hlučeli slečně Emmě do uší, že toho půldne nesmí pustiti do jejich pokoje nikoho, zvláště pak ne pánů starších. Snadno to může býti professor a takovou návštěvu si rozhodně nepřejí. Chtějí si zahrát v karty komando, poněvadž právě jim bylo oběžníkem přísně zakázáno hráti zapovězené hry o peníze a zároveň pohrozeno, že budou professoři choditi po bytech na inspekce. Proto ta opatrnost! Má tedy každému příchozímu bez rozdílu říci, že páni nejsou doma.

Slečna Emma kývala, že dobře všechno pochopila, půjčila jim džbán na pivo a sedla si k punčoše. U punčochy se jí totiž nejlépe dřímalo a zapomínala na všechno.

Hluku tropeného ve studentském pokoji ani neslyšela. Páni studenti nemohli se shodnouti, co a o co budou hráti.

Opatrný Klika se komanda bál a navrhoval mariáš.

„Ne – rozhodně musí se hrát komando," odporoval Novák.

„Kdyby nebyli dnes zakázali hrát o peníze, tak bychom si zahráli třebas jen černého Petra. Ale právě proto, že přišel zákaz, budeme hrát komando."

„A o co?" sáhl si bojácně Klika na kapsu.

„O krejcary."

„To je moc."

„Tak o půlky."

„No, tak to ano, to půjde," souhlasil Klika a s ním druzí dva.

„A s pivem to uděláme tak, že dá každý na dvojlitr. To se ví, že se to bude několikráte do večera opakovat. Já začnu a také hned doběhnu pro pivo."

Novák vzal džbán a odběhl do blízkého hostince. Když se vrátil, rozdal Zetek karty a pustili se do hry. Pivo pili bratrsky ze džbánu. Vždyť sklenky by jen zavazely. A byli tak při třetím džbánu, když zaslechli v kuchyni nějaký hovor a kroky.

Novák neztratil duchapřítomnosti. Rázem byl džbán postaven pod stůl a karty k němu.

„Hoši, vezměte si každý knížku, zacpete uši, podepřete lokty o stůl a nezdvihejte hlavy, ať si přijde, kdo chce, třebas i professor. Dělejte, jako byste neslyšeli a neviděli; a jen se polohlasitě učte," poradil v největším chvatu a začal odbrukovati mathematické formulky. Zetek pustil se do Homera, Klika do dějepisu a Hladký do latiny.

Ani se nepohnuli, když vešel jejich professor. Učili se svědomitě dál. Professor rozhlédl se pátravě pokojem a položil Novákovi ruku na rameno.

„Nech mě učit se, budu zítra z mathematiky," osopil se Novák a pilně odříkával vzorečky.

Jednotvárné bzučení se stupňovalo. Professor přistoupil ke Klikovi a dotkl se jeho ucha.

„Hrome, chci mít pokoj. Máme celou husitskou dobu a já neznám ani slova," rozhorlil se Klika a obrátil se na narušitele. „A, odpusťte, pane pofessore," zakoktal dokonale. „Já myslel, že je to někdo ze spolubydlících."

„No vždyť se nic nestalo, aspoň vidím, jak pilně studujete. Skoro lituji, že jsem vás vyrušil. Nu a co vy ostatní?" dobrácky se rozkříkl professor.

Jakoby na povel, vyskočili všichni tři a v největším překvapení klaněli se svému professoru.

„To mám z vás radost," chválil je a prohlížel si knížky. „To se divím, my když studovali, tak věru jsme tak pilní nebyli. Kdepak v sobotu se učit!"

Novákovi se zdálo, že džbán poněkud přílišně z pod stolu vyčuhuje, a že by ho měl z dohledu professora pošťouchnouti dále. Pokusil se, ale neobratná noha džbán převrhla. Proud piva vylil se na podlahu a odplavil několik karet.

Studenti zaraženě pohlíželi na užaslý obličej professorův a pivní povodeň.

„Tak jste se tedy učili? V karty jste hráli? To jsem si myslil hned, že vaše učení je tuze podezřelé, když jste mne neslyšeli ani vejít. A co hrajete?"

„Komando," vydechl Novák. „Buďte tak laskav, pane..."

Professor se usmál, jako by mu něco veselého napadlo a náhle pravil: „Sedněte na svá místa, osušte karty a budete ve hře pokračovat. Výhra připadne Ústřední Matici Školské. Hraje se ovšem o dvouhalíře."

Poslechli.

Professor hrál místo Kliky a pochopitelně pořád vyhrával. Hromádka drobných před ním rostla. Zetek první ohlásil úpadek, za ním Hladký a posléze Novákovi nezbylo ani krejcaru.

„Tak můžeme přestat, když nemáte čím platiti. Matice si zase něco vydělala. Za to ve škole o tom pomlčím a nebudete potrestáni."

Professor shrábl klidně peníze a odešel s rozmarným úsměvem.

„Co to mohlo býti piva," povzdechl po jeho odchodu Novák. „Na mou věru, již nikdy nebudu hrát komando. To bych opravdu byl raději, kdyby nás potrestal professor karcerem ve škole a ne nás takhle obehrát. Vždyť mně nezbylo ani fuka."

„A nám?" smutně ozvali se Zetek a Hladký.

Jen Klika spokojeně se usmíval a držel ruku na kapse.

Slečna Emma dřímala nad punčochou.

připravil

Martin Groman

Strž prostředek (velký recenzní

Celej

O partičce mladého Dylana (Jakoba) **The Wallflowers** jsem psal už asi dvakrát. CD *Breach* je z r. 2000, je na něm 10 skladeb a je to svižný frr (folkrockrock – to jsem vymyslel já sám). Kdybych to měl nějak zásadně opoznámkovat, tak tam zase slyším ty *Byrds* a *CSN&Y*, jsem tím už trapný, ale nepomůžu si. Ze zrušené Železné za 200.

Taky tu měli za 180 korun holandský výběr **Klezmer. Oy, S'iz Gut** obsahující 14 skladeb, z nichž jediní interpreti mně známí jsou *The Klezmer Conservatory Band* a *Kapelye* (ti hráli u nás v rámci *Osmi bran*, ale já jsem je nestihl). Ostatní sestava: *The Klezmorin*, *Finjan* (Kanada), *Brave Old World*, *Rachel Buchman*, *Naftule Brandwein*, *Theodore Bikel*, *Marissa Steingold & Hankus Netsky*... Tohle opravdu nejsou *Klezmatics*, tohle jsou jiné kořeny, víc dovnitř, k židovství.

Změna adresy. Ve výprodeji v Levných knihách za 49 korun CD *The Complete Works* kapely **Skeleton Krew**. Slyšíte dobře, nikoliv *Skeleton Crew*, žádná avantgarda, naopak klasika. Moc jsem toho o té kapele nesehnal, ale jde spíše o ad hoc projekt, ve kterém jsou zainteresováni Paul King a Colin Earl, kteří kdysi hráli v *Mungo Jerry*, nebo Colin Pattenden (*Manfred Mann's Earthband*), Ian Campbell (*Arthur Brown*). Chlapci si zahráli na začátku 90. let a teď teprve vydali počet. Bluesovému spodku pomáhá foukací harmonika a klavír (ti *Mungové* jsou tam pořád slyšet). Pod 16 skladbami je většinou podepsán Paul King, ale je tu i jedna věc od Donovana, Woody Guthrieho a tři dylanovky (včetně *Klepání na nebeskou bránu*), což potěší dylanology. Vy nevíte, kdo to byli *Mungo Jerry*? Vy snad chcete říci, že neznáte *Lady Rose* nebo *In the Summertime*, česky *Léto s Monikou... bylo stoprocentní, láskou velikou, totiž hořel jsem k ní*... Tohle mě opravdu potěšilo. V muzice peníze nehrají hlavní roli. Aspoň někdy.

Někdy je člověk úplně paf z ceny, za kterou je cédéčko nabízeno. Za 39 kč v Levných knihách prodávali CD s názvem **Random Noise**, na kterém je 14 skladeb ze samých zvučných sádek. *Talking Heads* hrají *Psycho Killer*, *Lou Reed* hraje *Dirty Boulevard*, *Elvis Costello* hraje *Peace, Love And Understanding*. Nejdřív jsem si myslel, že skladby zmastil někdo jiný, za tyhle peníze se to přece ani nevyplatí vozit, nebo jak se říká, možná že když si koupíte kilo hřebíků, tak vám to dají k tomu návažkem. Fajnšmekr dneska opravdu pořídí kvalitní muziku za babku, a nemusí přitom kopírovat. Jen to chce trochu poskočnosti po té Praze a nakukovat občas do krámů...

Ještě z likvidace v Jazz klubu Železná. Abych dorovnal tisícikorunu, pudově jsem sáhl po CD **Hempilation. Freedom is normal**. Před nedávnem bylo součástí jednoho čísla časopisu *Report* CD *Umění proti cenzuře* (o čem to bylo? k tomu stačí vyslovit jen jeden název skladby – *Karel drogy nebere*). No ano, CD na podporu marjány, kterou chce spousta lidí zařadit nikoliv mezi měkké drogy, ale vystavit jí glejt drogy kulturní, aby se mohla dostat do zdaňovací ochrany (alkohol, cigarety). Na tomhle CD z r. 1995 k poctě a obraně *marijuany* se sešlo 17 skladeb, jejichž interpreti se ne vždy kryjí s autory: *Black Crowes* pějí *Dylanovo Rainy Day Woman*, *David Peel* je autorem *I like Marijuana*, ale *Sweet Leaf* od *Sabbathů* hrají *Sacred Reich*, *Sublime* zase pokouší *Legalize It* od *P. Toshe*, moc pěkný kousek je *Smokin' Cheeba Cheeba* (původně *Harlem Underground Band*, teď *High Fidelity*), *Van Morrisonovo And It Stoned Me* nahráli *Widespread Panic*, *Youngovo Homegrown* je zde od *Gus*, *Gong* hráli *Pot Head Pixies* (zde od *Raging Slab*). Pěkný kousek do sbírky,

zvláštnost i příjemnina (když může být vycpanina, může být příjemnina). Za 179 korun.

V roce 1959 se narodil v Dakaru (Senegal) chlapík jménem **Youssou N'Dour**. Jeho matka patřila ke griotům (to je něco podobného, jako psal Kosmas o vyprávěních starců – z generaci na generaci přenášené „vyprávěné" dějiny), začal zpívat už jako dítě, v 19 byl členem populární skupiny *Star Band of Dakar*, později ji přejmenoval na *Super Ètoile De Dakar*. Byl schopen vyzpívat až 5 oktáv, stal se jedním z prvních představitelů *mbalaxc*, jakéhosi africko-karibského pop rytmu. Poprvé v Evropě v r. 1984, ale už v r. 1986 se účastnil natáčení alba *Graceland* Paula Simona a *So* Petera Gabriela. Někteří z nás ho mohli vidět v Budapešti na turné *Amnesty International Human Rights Now!* (s Gabrielem, Stingem, Springsteenem a Tracy Chapmanovou) nebo na koncertě v Londýně ve Wembley k narozeninám Nelsona Mandely. Po M. Makebové další důležitý artikl vývozu africké hudby. Při výprodeji v bazaru Železná jsem zakoupil 2 kousky: *The Lion* (1989, 9 skladeb, ve skladbě *Shakin' The Tree* má prsty Gabriel) a *Eyes Open* (1992, 14 skladeb, nominace Grammy, hraje se skupinou *The Super Étoile*, se speciálním hostem Jeanem-Philippem Rykielem, toho známe moc dobře z jeho „tibetských" výletů). Obě po 200 Kč.

Nakonec jeden dokladovaný pád dolů. **Annie Haslam**, fenomenální zpěvačka (pětioktávový soprán) britské hledačské skupiny *Renaissance*, vydala svoji první sólovku sice již v r. 1977 (*Annie in Wonderland)*, ale to ještě byla členkou kapely. Na plno začala být samostatná v 90. letech (přestože jí lékaři objevili rakovinu prsu). CD *Blessing in Disguse* (14 skladeb, 1995) obsahuje romatického poprocku několik kádí. Co víc k tomu dodat. Na Národní za 180.

Jakub Šofar

Krmelec

(rubrika ukradená z Tvaru. Tvar má Kulturní krmítko a my chceme taky krmit zvířata)

Mezi Čechy, mezi Němci

Nakladatelství Prostor vydalo jako svůj třetí svazek v edici Česká paměť deníky Vlasty Lavalové-Čepkové. Začala si je psát 9. října 1938 – jak sama píše „na přelomu dějin" – a dopsala je 25. května 1945. Podařilo se jí zachytit válečné roky na zámku svého strýce v Úlicích nedaleko Plzně, které nebyly součástí Protektorátu Čechy a Morava, ale patřily rovnou do Německé říše. Většinu dne Vlasta trávila při pracích na zahradě, kde se potkávala jak s Němci a Čechy, tak také s ruskými a francouzskými zajatci. Ve svých zápiscích se věnuje každodennímu životu, ale připojuje i zprávy z fronty. Vlasta si své deníky psala zejména pro sebe a svěřovala jim své pocity týkající se vztahu ke francouzskému zajatci, do kterého se zamilovala a po válce se za něj provdala.

Nečekejme ale pouhý přepis deníků. Pro lepší pochopení jsou zápisky občas prokládány doplňujícími informace autorky. Díky tomu nejsou zápisy vytržené z kontextu a vše plyne jako příběh. Deníky Vlasty Lavalové ukazují život za druhé světové války trochu jinak, než býváme většinou zvyklí – z pohledu menšiny, z pohledu sebevědomé české dívky, která prožila část svého života v části Čech, kde většinu měli Němci.

(hak)

Vlasta Lavalová: Dnes nehlásili žádné popravy. Deníky Vlasty Čepkové (1938, 1942–45). Praha 2004

Alén Diviš

Po šestiletém pobytu v Americe se v roce 1947 vrací do Československa a zažívá krátké období slávy. Po únoru 1948 opět vstupuje do období izolace, kdy se stýká pouze s úzkým okruhem přátel.

„Alén Diviš, obecně skoro neznámý klasik českého malířství, má po patnácti letech opět retrospektivu v Praze. Galerie Rudolfinum vystavuje díla umělce, který umřel před skoro před padesáti lety v úplném zapomnění.“ Nějak tak obvykle vypadaly úvodní věty recenzí rudolfinské výstavy a těch recenzí opravdu nebylo málo. Výstava "outsidera" vzbudila zaslouženou pozornost. Pohnutý osud samotářského Aléna Diviše a jeho těžko zařaditelné dílo však rozhodně nikdy nepřispívaly k jeho větší známosti.

Narodil se v roce 1900 v Blatě u Poděbrad. Po 26 letech odešel do Paříže, kde vydržel až do začátku 2. světové války. Po jejím začátku byl i s některými dalšími čechoslováky pobývajícími v Paříži zatčen pro podezření ze špionáže a umístěn na půl roku do vyšetřovací vazby ve věznici La Santé. Po propuštění prošel francouzskými internačními tábory ve Francii, Maroku a na Martiniku, až se nakonec dostal do Spojených států, kde zakotvil v New Yorku. Po šestiletém pobytu v Americe se v roce 1947 vrací do Československa a zažívá krátké období slávy. Po únoru 1948 opět vstupuje do období izolace, kdy se stýká pouze s úzkým okruhem přátel. Umírá osamocen v roce 1956. To je v kostce životní příběh Aléna Diviše, který by ve skutečnosti vydal na román.

Neméně zajímavé a neobvyklé je i jeho dílo, které dobře dokumentuje výstava v Rudolfinu. Poměrně spoře osvětlené sály jsou zřejmě dány snahou ochránit některá díla, ale i evokovat soumračnou atmosféru většiny Divišových obrazů. Hned v úvodu je umístěn velký lodní kufr, s kterým se Di-

viš vrátil z Ameriky. Zpočátku koketoval se syntetickým kubismem (Zátiší – 1925, Dvě objímající se postavy – 1928). Následují velmi působivé portréty obyčejných Afričanů, mulatek, starých žen nebo akrobatek. Je otázkou, zda byly tyto náměty určeny jeho osobním zájmem nebo dostupností zmíněných osob jako modelů. Již tehdy se projevila typická (do hněda tónovaná) barevnost. Během své vězeňské a táborové anabáze sbíral Diviš motivy pro svá pozdější díla. Přesto však na samotce v La Santé vytvořil své dílo největší. Zdi popsané, pomalované a popsané vzkazy předchozích vězňů potají doplňoval a spojoval. Primitivistické kresby na zdi a jejich atmosféra na něj natolik zapůsobily, že se k nim po příjezdu do New Yorku vrátil v rozsáhlém cyklu obrazů (Halucinace, Zeď vezeňské cely – 1941). Tato část jeho díla je asi nejznámější a vzbudila pozornost už u jeho současníků. Následují cykly inspirované barbarskými sochami (Barbarské sochy, Maska – 1942), pouštními krajnami (Duny a měsíc, Osada v poušti – 1944) nebo cirkusovým prostředím (Cirkus, Zvěřinec, Zápasník – 1946). Zajímavá jsou i květinová zátiší připomínající spíše květy bodláčí. A nelze zapomenout na panoramatické pohledy na New York. Po svém návratu do Čech prožívá Diviš krátké období zájmu o své dílo. Ten však končí po únoru 1948. Ačkoli se Diviš nijak politicky neangažoval, jeho zvláštní a znepokojující obrazy se do „šťastných" zítřků prostě nehodily. Až do konce svého života se pak zabýval především ilustracemi námětů z literatury. Byla to hlavně Erbenova Kytice, Poeovy básně a povídky a Bible. Nesmírně působivé jsou například obrazy utrpení Krista.

Z řady ilustrací poněkud vybočují malby zobrazující lidské kosti (Pozůstatky člověka – 1952). Hromady kostí a lebek se staly posledními modely, které symbolicky uzavřely Divišovo dílo i život.

Za zmínku stojí první Divišova monografie, která k výstavě vyšla. Jejím cílem je na základě doložitelných skutečností zdokumentovat autorův život a dílo. Za uplynulá léta se totiž obojí spíše mytizovalo než opravdu zkoumalo. Dá se říci, že vytčený cíl kniha bezezbytku splňuje. Text je doprovozen velkým počtem reprodukcí nejen Divišových obrazů, ale i fotografií Diviše, jeho přátel, důležitých dokumentů nebo soukromé korespondence. Až na několik drobných výhrad je možné monografii považovat za výbornou vědeckou práci o životě a díle Aléna Divše. Největším problémem knihy je poměrně vysoká cena. Za knihu té-

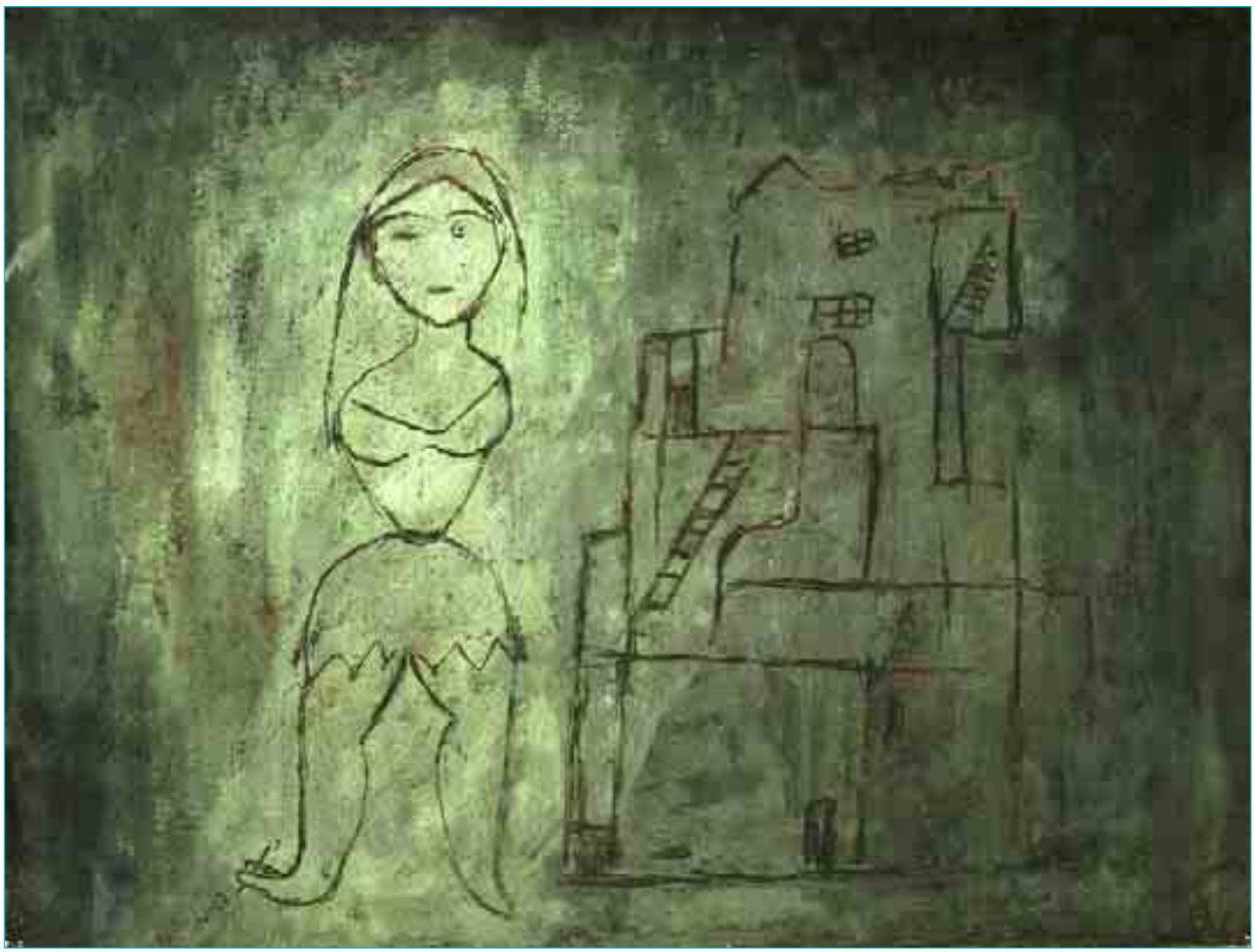

Stiz (velky recenzni prostredek)

to velikosti o 250 stranách je 1500 korun dost.

Výstavu, otevřenou bohužel jen do 24. dubna, bylo lze doporučit všem, které nezajímají jen hlavní proudy v umění, ale rádi se podívají i na zajímavou odlišnost, pobočnou cestu. Spíše jako osobní poznámku berte následující doporučení. Na výstavu nechoďte, pokud máte zrovna špatnou náladu, protože Divišovy obrazy rozhodně nesrší barvami ani optimismem. Jeho obrazy se vám mohou, ale nemusejí líbit. K zavěšení do bytu se svými náměty sice moc nehodí, ale určitě jsou velmi působivé. Nutí položit si poměrně znepokojivé otázky. Co všechno je člověk ochoten obětovat pro svoji tvorbu? Jak málo stačí k tomu, aby se stal psancem? Co po takovém člověku zbude?

Petr Jiška

Za zmínku stojí první Divišova monografie, která k výstavě vyšla. Jejím cílem je na základě doložitelných skutečností zdokumentovat autorův život a dílo. Za uplynulá léta se totiž obojí spíše mytizovalo než opravdu zkoumalo. Dá se říci, že vytčený cíl kniha bezezbytku splňuje.

Vetřelec mimo dobro

Kdo je to *Biomechanoid*? Jak se používá *Stroj na rození mrtvých dětí*? Kdo žije na planetě *Alef*? Dá se obří penis použít jako obrácený kříž? Proč *Anděl strážný* nemá ruce a vypadá tak hrozivě, že nečekané noční setkání s ním by vám mohlo přivodit infarkt? Na výše zmíněné otázky se můžete dobrat odpovědí pouze v případě, že navštívíte výstavu obrazů, plastik, soch, designu a filmů švýcarského výtvarníka **H.R. Gigera** nazvané **Mimo dobro**, která se koná od 14. dubna do 13. července v Národním technickém muzeu v Praze.

Čtyřiašedesátiletý umělec, který se asi nejvíce proslavil vytvořením postavy *Vetřelce* pro stejnojmenný film (za jehož realizaci

Stín (velký recenzní prostředek)

dostal po právu Oscara), není žádná povrchní, neinveční ani pseudopostmoderní primadona, což dokazují celá dvě patra zaplněná jeho originální tvorbou. Prvotní Gigerovy kresby z počátku šedesátých let nezapřou inspirační zdroje surrealismu, přičemž je zde také patrný vliv M.C. Eschera, proslulého labyrintickými obrazy. Nicméně u Gigera už od počátku převažují vysoce agresivní, bizarní, sexuální a vyloženě psychopatologické motivy, tak často využívané v comicsové tvorbě, kterýžto žánr není Gigerovi cizí (sám autor „namaloval" většinu svých děl airbrushovou pistolí). Tyto deformované postavy a prostory můžou někomu připadat jako horortripové vize z drogových halucinací. Byl-li však autor v rané fázi svého díla ovlivněn „umělými ráji", to opravdu nemohu posoudit.

Již na větších plátnech ze sedmdesátých let vystupuje do popředí autorův vysoce originální motiv nepozemské krajiny a jejích obyvatel, kteří rozhodně nejsou z žádných nám známých světů. Co se týká barevnosti, využívá Giger hlavně černou, šedou, hnědou a tmavě modrou, a to velmi důsledně, takže atmosféra výstavy je poněkud pochmurná. Jenže už samotný její název nám slibuje všechno možné, jen ne dobro, takže nemá cenu žehrat. Navíc zlo je mnohem zajímavější než dobro, což věděl už markýz de Sade, pročež zanechal světu skvělé literární dědictví, z jehož motivů těží také Giger. Švýcar místy upomíná i na apokalyptické výjevy z Boschových obrazů (např. *Alef*) či na chmurný Ostrov mrtvých (*Pocta Böcklinovi*). Přesto jeho futuristické obrazy obsahují jistou formu humoru, samozřejmě ryze černého. Tak například plátno se zmrzačenými zvířaty a zbytky lidských bytostí se jmenuje *Národní park*, obrovská plastika pistole, v jejímž zásobníku jsou malé děti-projektily, se nazývá *Stroj na rození dětí*. Ale pozor, neplést se *Strojem na rození mrtvých dětí*! Ten je v jiné části výstavy a slouží k něčemu jinému. Postava filmového *Vetřelce* se objevuje hned na několika plátnech. Je tu dokonce jeho socha v životní velikosti, několik plastik malého *Vetřelečka*, jenž se sotva vylíhl, a také jeho kokón.

Ve druhé části výstavy nás vítají dvě verze obrazu *Satan*. Na prvním z nich děsivý vládce pekel svírá v rukou prak v podobě Ježíše Krista, na druhém z nich představuje Krista žena. Nechybí tu ani *Slet čarodějnic*, pářících se s jakýmisi monstry. Kopulace je zachycena na vícero Gigerových obrazech, např. na obrazu *Alef*. U tohoto díla se musím na chvíli zastavit, neboť je vskutku famózní. Základem je obrácený kříž, vytvořený z obřího penisu, uvnitř kterého jsou hlavy kreatur. Špička kříže je tvořena trojúhelníkem s velikým okem uprostřed. Z ramen kříže vyvstávají další neuvěřitelné bytosti, které spolu souloží nebo se požírají. Pod křížem jsou z obou stran hromadné hroby lidí, biomechanoidů, vetřelců či jiných zrůd. Celkově toto dílo asi nejvíce připomíná boschovské pojetí Apokalypsy, přičemž si zachovává svoji vlastní jedinečnost. Není divu, že Giger ilustroval také „encyklopedii zla" Necronomicon. Stejnojmenné hudební

skupině ilustroval obálku alba. Pro zpěváka jiné metalové skupiny zase vytvořil dosti neobvyklý mikrofon ze své starší plastiky zvané *Núbijská královna*. Jedním z vrcholů výstavy je místnost *Chrám průchodu*, do níž se návštěvník musí protáhnout úzkým vchodem. Zde je pak ze všech stran obklopen jakýmsi rituálem plození biomechanických bytostí s velmi přitažlivými, ač přitom deformovanými, kněžkami zla. Celá tato scenérie působí velmi plasticky, řekl bych až skutečně, respektive skutečně neskutečně. Proto bych slabším povahám tuto fenomenální výstavu raději nedoporučoval, neboť není jisté, jakým způsobem se na vás tento zážitek podepíše. (Níže popsaný neutěšený duševní stav recenzentův budiž vám výstrahou!)

Závěrem se musím zmínit o podivných praktikách Národního technického muzea v souvislosti se vstupným na Gigerovu výstavu. Na internetových stránkách této instituce se lze dočíst, že novináři mají vstup zdarma a ostatní návštěvníci, koupí-li si dva lístky za plnou cenu, dostanou k němu jeden plakát s Gigerovým obrazem. V praxi to ovšem vypadá zcela jinak. Když jsem předložil svůj novinářský průkaz pokladnímu, tento senilní stařec se na mě vytasil s jakýmsi otrhaným kusem papíru, kde bylo fixou načmáráno, že novináři platí za výstavu plné vstupné. Šel jsem s kamarádem, i zakoupil jsem tedy dva lístky za plnou cenu a co myslíte, že jsem dostal? Hovnajs a žádnej plakát! Tak si říkám, že by možná nebylo na škodu pokradmu si odnést z výstavy jeden kokon Vetřelce, počkat, až se dáreček vyklube, dát mu jméno, třeba Puňťa, a hýčkat si ho jako děcko. A až by trochu povyrostl, stačilo by opět zajít do Technického muzea, tentokrát ovšem s dospělým Vetřelcem. Už jen při pohledu na něj by starce z pokladny mohla ranit mrtvice a autor fixou psaného vzkazu pro novináře by pak byl mohl být milým Puňťou pomalinku a důkladně rozsápán. Ale to jen tak mimochodem...

Viki Shock

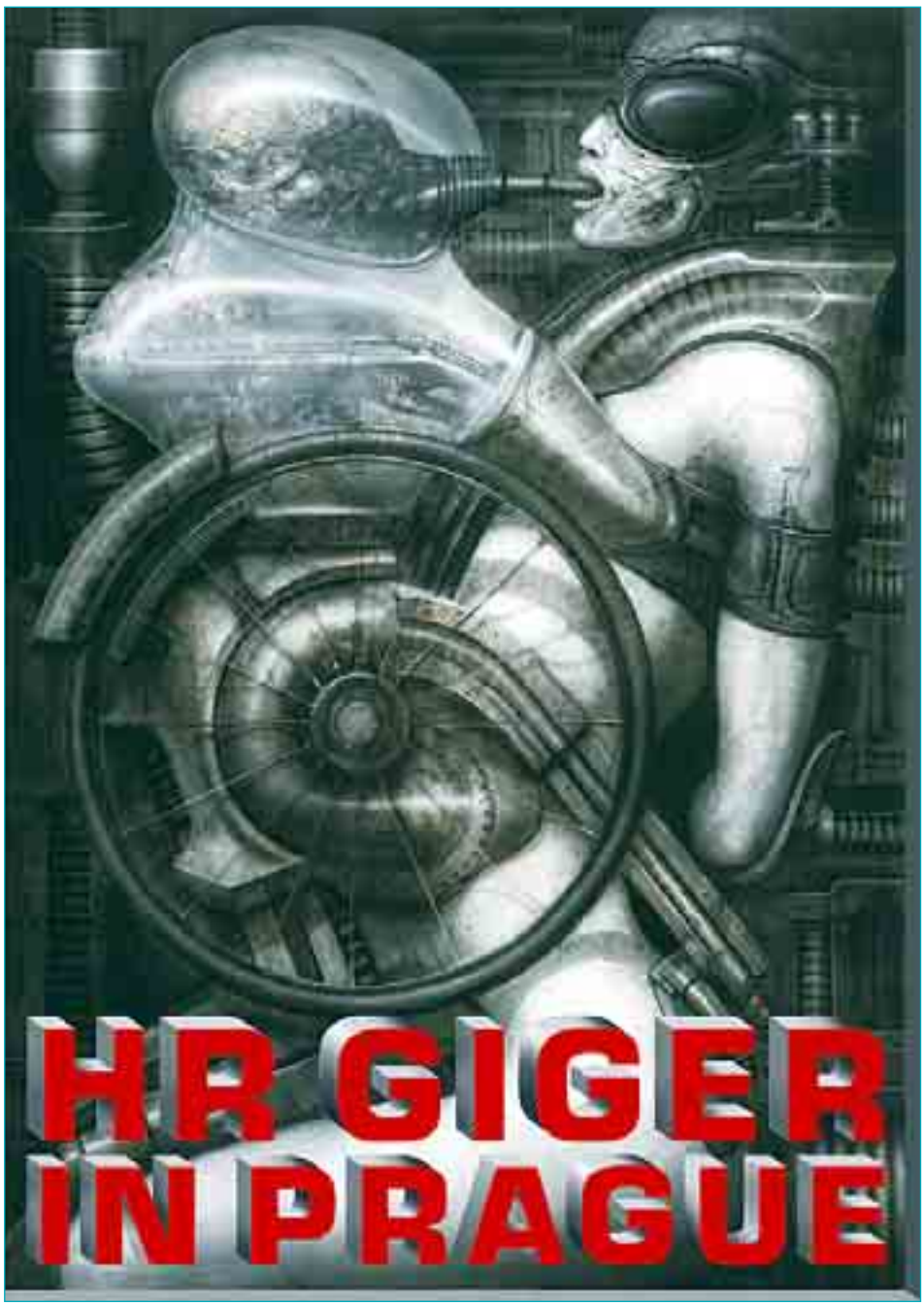

Strž prostředenzní

Cestou od sebe

Románový debut původem brněnské autorky otevírá ve čtenáři mnoho otázek. Nejsou to však jen otázky po rozměrech a podobě mezilidských vztahů, které se autorka pokouší vyvolávat záměrně; několikavrstevnatý autobiografický román vrací po letech na světlo také ničivost povodní, které postihly Moravu v roce devadesát sedm. Povodní, jejichž stopy nejsou narozdíl od těch z roku 2002 dosud zcela zahlazeny. Krajinu, do níž zasadila děj svého románu Cizinci, zná Daňhelová velmi zblízka; má ji prochozenou, procítěnou, probolenou – a v textu je tato důvěrná známost hmatatelná. Když hlavní hrdinka Valerie putuje na své cestě k sobě po horách, může je čtenář znalý dotýkané krajiny procházet v duchu s ní; Daňhelová mu ve svých mimoděkých narážkách nabízí podrobnou mapu.

Základní motiv románu tvoří vztah dvou lidí, nazíraný zpětně. Ve chvíli, kdy čtenář k příběhu přistupuje, přehlíží spolu s oběma milenci už jen rozvaliny plné výčitek, které z jejich soužití zbyly. Celková rekonstrukce předešlého probíhá zvolna, se spoustou odboček a dodatků, kdy je hlavní téma rozvíjeno v mnoha variacích. A tak jsou z onoho míjení, které rozkol v páru způsobilo, usvědčováni další a další lidé, další a další vztahy. Daňhelová rozvíjí myšlenku nepoznatelnosti druhého člověka, ukazuje prstem na past iluzí a lhostejnosti, ve které žijeme. Tímto prvkem spadá její román do ženského vnímání světa, do rozměru citů a pocitů, které jsou sice neviditelné, ale které ovlivňují chod ostatních věcí. V žádném případě se však nejedná o plytce sentimentální žalozpěv, Daňhelová má ve svém vidění světa na stupnici patos – surovost určitě blíž k surovosti.

Formálně tvoří knihu jakoby z odstupu vyprávěná milostná story Valerie a Františka, komentovaná kurzívou psanými Františkovými poznámkami. Do ní zasahuje příběh přátelství dvou dívek, Terezy a Kláry, který ústřední téma rozvíjí a později také protíná. Ten je zachycen (a rozkreslen) převážně v podobě dopisů Terezy, Klára do něj vstupuje opět jen ústy vypravěče. Třetí nosný pilíř knihy tvoří tragický vztah Cyrila a Jany – v této části se autorka snaží asi nejvíc rozkreslit psychiku mužských postav, jak Cyrila, tak i dvou dalších, kteří s ním přichází do kontaktu. Nicméně i tato část nese silné autobiografické prvky, Daňhelová prochází napříč ne-li všemi, pak tedy většinou svých postav. Ani tady to však příběhu neubírá na výpovědní hodnotě. Postupně se všechny jednotlivé příběhové linie nenásilně propojí a navzájem doplní, čtenář tak získává pocit plasticity a ucelenosti textu. Ten bohužel v samém závěru Daňhelová rozbíjí, neboť v poslední kapitole vnáší do děje ještě jednu postavu navíc. Symbolicky tak sice dokládá neukončenost, která vyplývá ze samé podstaty tématu, nicméně v přístupu ke knize jako literárnímu celku může Silvano (nově vložená postava) působit zbytečně rušivě.

Postupně se všechny jednotlivé příběhové linie nenásilně propojí a navzájem doplní, čtenář tak získává pocit plasticity a ucelenosti textu. Ten bohužel v samém závěru Daňhelová rozbíjí, neboť v poslední kapitole vnáší do děje ještě jednu postavu navíc. Symbolicky tak sice dokládá neukončenost, která vyplývá ze samé podstaty tématu, nicméně v přístupu ke knize jako literárnímu celku může Silvano...

Lenka Daňhelová kromě psaní také maluje a v textu se její obrazy odráží. V záplavě nijak zvlášť jedinečných slov se tu a tam vynoří obraz nezvyklý a natolik silný, že čtenáře doslova zarazí a na okamžik pozdrží na místě. Nejsou to přitom obrazy nijak idylické, samy o sobě by nejspíš pozbyly na své podmanivé síle... Ale v souvislosti s textem působí jako rána pěstí. Spolu s rozkreslovaným složitým vztahem k matce, několika drobnými náznaky, skrývajícími události, které by většina z nás raději nikdy nezažila; v neposlední řadě spolu s povodněmi, které jsou sice v knize jen velmi lehce načrtnuty, ale které vyráží dech samy od sebe; spolu se všemi mimotextovými odkazy vyznívá kniha Cizinci velmi syrově. A právě v tom je její síla a kouzlo.

Mezi stovkami titulů, které dnes vycházejí, je velmi težké najít text, který by svou jedinečností stál pouze na slovu, tím méně hledáme-li text prozaický. Jedinečnost zpracování se rozprostírá mezi slovem a zkoumaným tématem, v napětí tím vznikajícím. Daňhelové Cizinci pracují s tímto napětím mezi všedností a absurditou velmi dobře, ubírají a přidávají tlak na intenzitu čtenářského prožitku, dokáží zesílit zvuk polohlasu předcházejícím tichem.

Jako většina debutů mají i Cizinci drobné nedostatky, opakované výjevy, slovní spojení, najít v nich lze i násilně sestavené věty. Přes to všechno se však Daňhelová svou první prozaickou knihou uvedla jako schopná a nápaditá autorka, která dokáže s úspěchem využít životních souvislostí.

Lucie Nováková

Daňhelová, Lenka: Cizinci, Balt-East, Praha 2004

Krmelec

(rubrika ukradená z Tvaru. Tvar má Kulturní krmítko a my chceme taky krmit zvířata)

Vybrané scény z dětského snu

Až dosud jsem žil v mylné představě, že CDčka od malých nezávislých vydavatelství se do hudebních megastorů nedostanou. Pak jsem našel v Bontonlandu na pražském Můstku album Vybrané scény z dětského snu a mylná představa se zhroutila.

Vybrané scény z dětského snu vydala kapela Obří broskev. Její zpěvák a autor většiny hudby i textů Jakub König publikuje v Dobré adrese coby Canny. S Obří broskví je tedy DA něco jako zpřízněná.

Kdo z vás Cannyho čte, tak ví, jakou náladu jeho texty mají. Tu samou má i hudba Obří broskve. Je to taková chytrá městská melancholie, smutek plný asfaltu, nad kterým občas přeletí anděl.

Písničky Obří broskve se musejí naposlouchat. Jsou jako rybníček Brčálník – na první poslech docela obyčejné, ale už na ten druhý... Canny sám možná nemá nejkrásnější hlas, jaký jste kdy slyšeli, ale zvyknete si na něj, a potom si už jenom vychutnáte hudbu a texty. Ještě jsem to neřekl? Výtečné texty.

Že je Obří broskev k něčemu, dokazuje i přítomnost hostů, na albu zpívá třeba Lenka Dusilová. Být hudebními teoretiky, zhodnotili bychom Vybrané scény z dětského snu obsáhleji a přesněji zdůvodnili, proč se nám vlastně líbí. Hudebními teoretiky nejsme, a tak se musíte spokojit s konstatováním, že líbí. Zajděte si na www.obribroskev.cz a zkuste sami, proč.

šš

Judita se živí psaním do novin, je rozvedená a její dcera maturuje. Má rozvedené rodiče, kteří se ale nikdy nepřestali přátelsky stýkat, zatímco ona se se svým bývalým přátelsky stýkat nehodlá (což by se líbilo nejen její dceři), má přítele, kterého nerada na půl roku pouští na studijní pobyt do Ameriky a za kterého se po jeho návratu velmi ráda hodlá vdát.

Není třeba hroutit se z toho, že je člověk ženská

Vybírám-li si mezi tituly z kategorie román pro ženy, dělám to zpravidla proto, že chci udělat radost své sestře nebo matce. A hledám-li mezi tituly z kategorie román pro ženy takový, který by neurážel mé myšlenkové ustrojení, činím tak s vědomím, že se při placení nevyhnu možnosti být s knihou spojována coby čtenář. S románem Já vám ukážu! v ruce bych se jít k pokladně nestyděla.

Při četbě mi velmi záhy naskočilo jméno jiné autorky knih určených spíš ženám – Betty MacDonaldové. Přiznám se, že jsem od ní četla jen jednu knihu, a navíc v dobách svých středoškolských studií, nicméně tehdy mě pobavila. Stejně jako Kateřina Grochola dnes. Inteligentně a vtipně nahlížené životní situace současné ženy – práce, bývalý manžel, současný přítel, maturující dcera, rodiče, přátelé (tomu pořadí nepřikládejte žádný význam, mohlo by být i jiné).

Řekla bych, že polské autorce vyhovuje sebeironizující styl hlavně proto, že si uvědomuje jeho nemalou schopnost chránit samu sebe. Přitom bych ji ale nepodezírala z potřeby se skrývat, zamlčovat. Drží ten

lehčí tón právě jen v takové poloze, která uvolňuje natolik, že je možné si bez pocitu deprese klidně přiznat i ty ne zrovna super radostné chvíle a prožitky, které přicházejí a odcházejí zdánlivě bez naší vůle a touhy, leč přece jen s naším ne zrovna malým podílem.

Judita se živí psaním do novin, je rozvedená a její dcera maturuje. Má rozvedené rodiče, kteří se ale nikdy nepřestali přátelsky stýkat, zatímco ona se se svým bývalým přátelsky stýkat nehodlá (což by se líbilo nejen její dceři), má přítele, kterého nerada na půl roku pouští na studijní pobyt do Ameriky a za kterého se po jeho návratu velmi ráda hodlá vdát. Je-li v pozici ženy, která se o sebe musí umět postarat, pak tedy nikoli z potřeby někomu to ukázat, jako spíš z nutnosti, prostě shodou okolností. Takže i titul Já vám ukážu! je sebepovzbuzujícím zvoláním, nikoli výhrůžkou. Judita je žena, která bere život takový, jaký je, stejně jako bere sebe. Umí být smutná a umí plakat, umí být i nešťastná, a také se umí ptát a nebojí se odpovědět si. Umí projevit slabost. Je bytostí citu, nikoli rozumu, respektive nemá s přiznáváním si svých emocí problém, být ženou je prostě fajn (a někdy taky ne).

Nic v knize jsem nevnímala jako nepravděpodovné, smyšlené, v životě se nevyskytující, spíš naopak. Žádné literární konstrukce a přihlouplé situační můstky, žádná vtipnost za každou cenu a žádné zcela jasné názory. Prostě uvolněný pohled na ženu a její problémy, nikoli každou ženu, ale mnohou ženu, a jednu konkrétní mající podobu literární postavy, v knize. A právě ta uvolněnost postrádající křeč snahy se vyslovit dává postavám podobu opravdu živých a žijících bytostí. Jsou věrohodné, mají pro své jednání motiv, člověk jim věří.

Dalo by se říci, že Kateřina Grochola zkrátka umí psát, ale ještě spíš se umí dívat a umí vnímat a pak to viděné umí sdělit s uvolňujícím nadhledem. Její román Už nikdy!, který v nakladatelství Academia vyšel už dřív, si opatřím také. Samozřejmě ne pro sebe, ale aby to moje sestra měla komplet.

Zuzana Fialová

Kateřina Grochola: Já vám ukážu! překlad Helena Stachová, Academia

Naučná stezka i pro náhodného chodce

Náhoda, či skvělý nakladatelský tah? Ať tak či tak, ten, kdo sleduje politické dění u nás, určitě knihu Bludné cesty sociální demokracie ocení. A i když se v ní tak trochu hraje na to, že Zeman, Špidla, Gross jsou jména přitažlivá, zdaleka se to tu nevyužívá lacině. Není patrné, kdo koncepci titulu vymyslel, ale nápad to byl dobrý.

Kniha začíná rozsáhlejší studií Zdeňka Kárníka týkající se vzniku, vývoje a působení české sociální demokracie. Studií to sdělnou i historicky nevzdělanému čtenáři. Jak známo, je dobré dávat si věci současně se dějící do širších dobových souvislostí a připomínat si již pozapomenuté, abychom se vyvarovali zbytečně zkratkovitých soudů.

Pak následuje rozhovor Zoji Franklové – počínaje Milošem Zemanem přes Vladimíra Špidlu až ke Stanislavu Grossovi. Mít je takhle všechny tři pohromadě je docela praktické. Každému je sice jasné, že se ti tři mezi sebou odlišují diametrálně, nicméně některé rysy jsou díky rozhovorům ještě patrnější. Franklová navíc otázky klade tak, že kromě charakteru jedinců připomíná i charakter té které doby, v níž působili na postu předsedy vlády.

Za každým rozhovorem pak Alexandr Mitrofanov, Jiří Pehe a Jaroslav Plesl vyslovují svůj názor na člověka, politika a jeho působení v dění této země. Knihu uzavírá studie Jakuba Kylouška týkající se sociálně-demokratických stran v okolních zemích, ať už na „západ“ od nás (Velká Británie, Francie, Německo, Rakousko) či „východ“ (Maďarsko, Polsko, Slovensko).

Vznikla tak kniha, která se pokouší formou přístupnou co nejširšímu okruhu čtenářů o zprostředkování určitého obrazu sociální demokracie. Myslet si, že je to obraz „pravdivý“, by bylo bláhové, neboť média nikdy nepodávají nezkreslený obraz světa (a Franklová, Mitrofanov, Pehe a Plesl jsou publicisté či komentátoři). Ale přítomnost úvodní a závěrečné studie, které jsou věcné, byť nepostrádají autorův názor, z knihy činí víc než jen ucelené připomenutí již řečeného. Do určité míry vznikla kniha zajímavá, protože spatřit, jak odlišní jedinci mohou stanout v čele téže ideje, pár otázek vyvolá.

Ne snad že by člověk po přečtení změnil názor na všechny tři hlavní aktéry, ne snad že by změnil názor na českou politickou scénu vůbec, ne snad že by se dověděl něco nového, ale o to zřejmě ani nešlo. Fakt je, že dění v sociální demokracii stejně jako i činy samotné sociální demokracie a jejích činitelů jsou momentálně už dost dlouhou dobu v centru pozornosti, a tvrdit, že jde o bezvýznamné kočkování, by bylo asi hloupé. Určitě se není možné tvářit, že dění v politických špičkách se běžného občana netýká. Lze ho samozřemě ignorovat, to ale neznamená, že se tím dá ocitnout mimo. Použitý náhled eliminuje názorovou manipulaci na přípustnou míru. Dává jedinci prostor, aby si držel odstup od všech v knize se vyslovivších, a tak se pokusil držet si určitý odstup i sám od sebe.

Bludné cesty sociální demokracie ukazují, že téma diskutované v denních zprávách převážně vzrušeně se může stát náměten i pro klidnější a věcnější hovor.

Zuzana Fialová

Bludné cesty sociální demokracie – studie, názory, rozhovory, Prostor

Ondřej Lipár

Ondřej Lipár se narodil 7. prosince 1981 v Praze. Studuje na Fakultě sociálních věd UK. Své verše publikoval v Dobré adrese a na webech Poietikon (www.volny.cz/poietikon), Divoké víno (www.divokevino.cz). Pravidelně také zásobuje vlastní web redroom (http://redroom.wz.cz). V září 2004 vydal svou první sbírku Skořápky.

***

Ukradnu motiv
a nechám fousatého starce
sundat z větví pavučinu
rozplést ji
a znovu utkat
stírat barvy z podzimního listí

Stínem listopadu
jdu ke konci
tím rychleji
čím déle spím

Pouštět přání z dlaní
pouští jít
a nechat vítr zamést stopy
když hledáš skromnost soukromí

Číst prsty historii řeky

***

Na konci listopadu
rozešlu pár pohlednic
otočím list

Smísím co dobrého
co špatného
trochu sladkého
Do Slunovratu
melancholicky
olizuji prsty

Poslední přání ryb
vyslechnu zarudlým uchem
a s každou vločkou
zpomalím tep

***

Den z polárního kruhu
když se uvnitř svítí
práší se na zrcadla

Stůl z prken
tak škvírou
čtu z kolenou
že proplouváme
lednovou úžinou
a z dávno popsaných stránek
vaříme čaj

Vedle někdo
smotá cigaretu
ale jinak
se staví stereotypům zády
Párky se oťukávají
olíbavají
Na moři kry
a ztuhlý jazyk

***

Jako zenoví mistři
stísněností se prosedíme
od začátku
do konce který není
Ticho z vody
s tichem před dotykem
prasklou strunou
se staneme

Ve tři ráno
Honím po bytě stíny
zatímco
mě nechápavě
z akvária pozorují ryby

***

Když se herci odlíčí
a usednou ke sklenici
postavy umřou
a pod stůl se shodí
stará kůže

„Já takhle obvykle nepiju,"
ale každý si myslí svoje
a v kalhotách
má těsno

Když jsem šel s herci domů
v ulicích mrtvo
v postelích ticho
v kostýmu statisty
píšu slova
bez života

Představujeme Vám (jména české poezie a prózy)

***

V pestrosti kliček
mezi slovem a pohledem
rozpukaný
a pomalu
se nořím do hlíny
abych mohl
s jarem otevřít oči

Zdávají se mi sny
větvené
v květech spím
a vzdaluje se to
to všechno
mizí za obzorem

Vrostlý mezi pár
mužských co umí pít
pár ženských
co neztratily směr
Černá zem
živná měkká a má

***

Ze stáří kamene
za nehty schováš
pár slov
a do rána
už nepromluvíš

Pod sicilským sluncem
sedá prach
Uzráváme

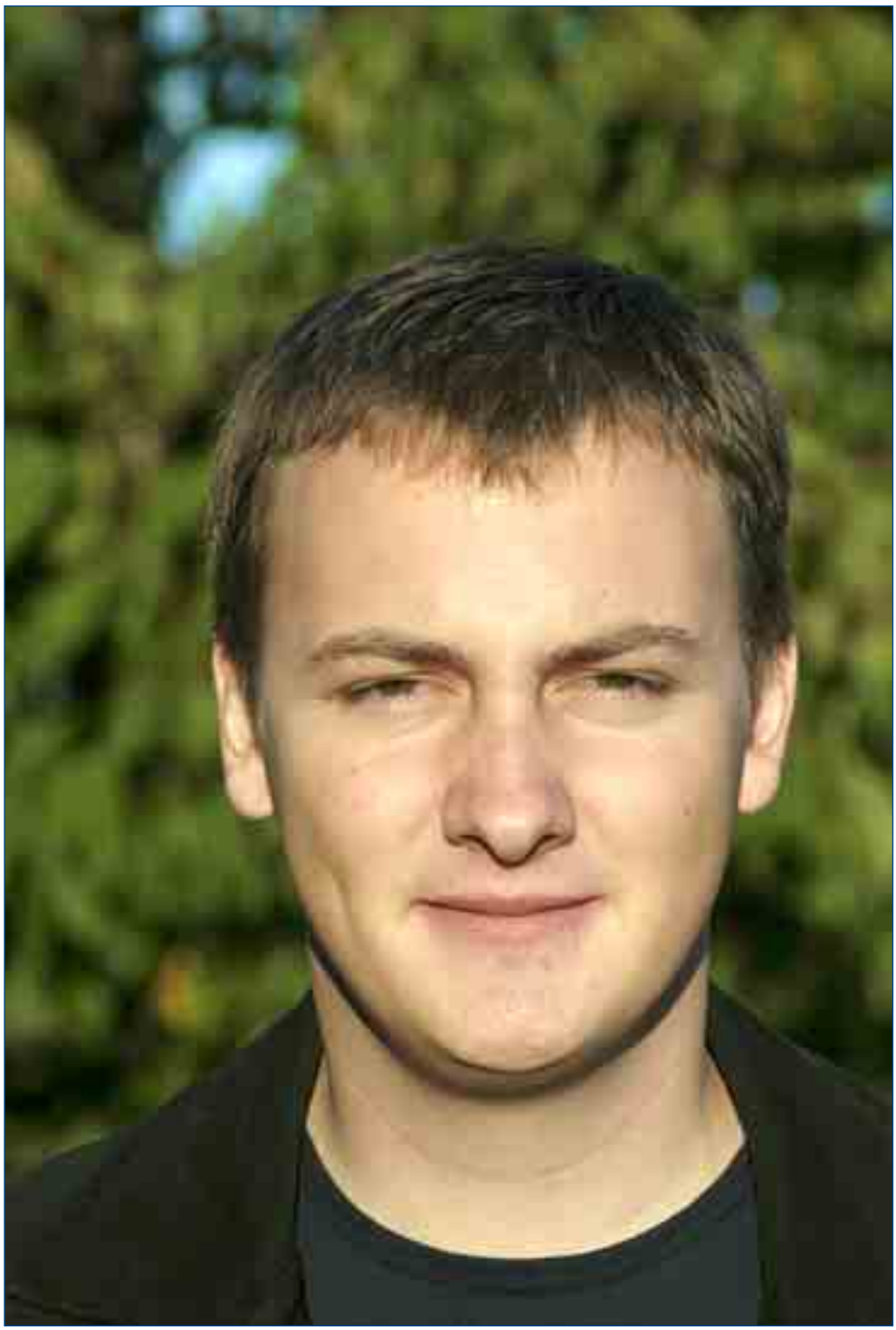

Narozen 10. prosince 1965 u sv. Apolináře v Praze. 1971–1985 bydlel na Arbesově náměstí na Smíchově, v domě se zdmi na půl cihly a latrinou na dvoře. V hovorech matron na pavlačích si tuze liboval. Základní školu v Kořenského ulici přetrpěl. 1980–1984 gymnázium Jana Nerudy. Od roku 1991 archivuje fotografie v Divadelním ústavu.

Michal Šanda

Bibliografie:

1994 stoa, KIC Brno

1996 Ošklivé příběhy z krásných slov, Protis

1998 Dvacet deka ovaru, Klokočí Praha a KJD Příbram

2000 Blues 1890–1940, Petrov

2001 Obecní radní Stoklasné Lhoty vydraživší za 37 Kč vycpaného jezevce pro potřeby školního kabinetu, Petrov

2003 Sudamerická romance, Petrov

Rozlomená fabka

Na podlaze se kolem botníku povalovala hromada rozkramařených bot. Dveře byly pootevřené. Ve vysílačce zapraskalo a ozval se nakřáplý hlas: „Pičo kde je ta Hradební? Jezdíme tady okolo, a tu neni.“

Policista přešel předsíní k oknu a rozhrnul záclony.

„Bingo! Už vidím tvojí siluetu ve vokně,“ zahulákal nakřáplý hlas do vysílačky. „Nebo je to jiná piča?“

„Asi Dolly Buster,“ zasmál se policista.

Krátce na to se ze záchodu vynořil proplešatělý muž kolem šedesátky. Béžové manšestrové kalhoty měl na stehnech poseté krupičkami zvratků. Další část zvratků mu ulpívala na vousech. „Morávek. Pardon, nějak mě z toho popadlo nutkání na zvracení.“

„Klídek,“ odtušil policista, „kolegové tu budou hned.“

Za okamžik jich byl plný byt. Nadusali po schodech, fotograf nehledě na rozkramařené boty doprostřed předsíně postavil aluminiovou bednu. Z desítek přihrádek vyňal docela malý objektiv.

„Moc se mi tady nerozprdeluj,“ poznamenal nejméně nápadný a roztahovačný z policistů. Jeho nádobíčko sestávalo ze štětečku a dózy s pudrem.

„Co já, řekni to tady Dolly, se sem nevejdu přes její kozy.“

„Kozy si dělej z někoho jinýho,“ odpálil fotografa první policista.

Pozvracený pan Morávek si střídavě pucoval kalhoty a usilovně mnul ucho.

„Pane Morávku?“

„Prosím?“

„Nepůjdeme radši do pokoje, tam by byl větší klid.“

„Ani ne.“

„Ještě ve vousech.“

„Děkuju,“ odvětil pan Morávek a otřel si knír kapesníkem.

„Teda nůž.“

„Španělskej Nieto. Koupil jsem si ho z vůbec poslední vejplaty. Potřeboval jsem si do penze udělat radost. To je ale zas jiná kapitola.“

„Za kolik?“

„Šestnáct set.“

Policista uznale zamručel. „Co dalšího bylo v tom šuplíku?“

„Baterka. Tu tam nechali, ale vedle ní to prázdno, na to si právě nemůžu vzpomenout.“

Druhý policista se sklonil k nízké komodce, na níž spočívaly dva objemné svazky Zlatých stránek a na nich telefon s okrouhlým ciferníkem.

„Karle.“

„Copak?“

„To šuple nemá cenu fotit.“

„Dobroš.“

„Vem mi spíš pro sichr znova šlice u kliky. Jestli tam nebudou i otisky.“

„Nebudou,“ poznamenal policista určený ke snímání otisků. Štětečkem přejel rozlomený zámek. „Kdepak! Ať se ale pán nediví, tuhle fabku by rozlomilo dítě.“

„Jo, pane Morávek, když už jsme se tu takhle sešli, jestli budete chtít, dám vám vizitku na primovního zámečníka. Ta vaše fabka byla fakt hrůza a o rozlomení si koledovala," nadhodil policista snímající otisky.

„To bych vám byl moc povděčnej."

„Už ví, o co jde, a přijede na zavolání. Až to tu doděláme, tak mu brnknete, a helejte, tohle je Hradební?"

„Ano," přisvědčil pan Morávek.

„On bydlí za rohem v Laurovce."

„Děkuju moc."

„Není vůbec zač."

„Do dneška jsem si myslel, že nic nemám," odvětil pan Morávek, „že to zlodějům nebude stát za to se vloupat."

„Pojďme přece jen do toho pokoje. Špajz jste otevřel vy?"

„Blázníte? Já odkud sem táhne."

„Karle."

„Nojo furt."

„Omrkněte mi to, až skončíte s dveřma, jestli třeba neodešli přes špajz. A pane Morávek, v tom špajzu jste měl co."

„Pár zavařenin a kompotů. Vlastně počkejte, měl jsem viset za žbrlení balkónku bažanta na vyzrání."

„Co?" obrátil se policista na kolegu.

„Sem podle všeho jenom nakoukli a ani nešli dovnitř."

„A bažant?"

„Uzrálej."

„Ukažte mi teda to, jak jste prve povídal," pravil policista a odebral se za panem Morávkem do pokoje. V pokoji to vůbec nevypadalo jako po loupeži. Televize i gramofon byly na první pohled nejcennějším zařízením a ty spočívaly netknuté na sektorové stěně. Ostatní byl šunt. Vyrudlý koberec s prošlapanými stezkami z kuchyně ke kanapi a od kanape k televizi. Z kanape na opěradle skrz několik málo dosud pevných vláken notně prořídlého potahu vyhřezávala molitanová vycpávka. Okno bylo způli zakryté dekou, nastřelenou na rámy ocelovými sponami.

„Říkám vám, že sem táhne," pravil na vysvětlenou pan Morávek.

Nato se s náhle nabytou energií vrhl k nejkrajnější skříňce v oné nevzhledně do mahagonova napodobené stěně.

„Můžu ji otevřít?"

„Proč by ne," pravil policista.

„Myslel jsem kvůli otiskům."

„Bez obav."

Pan Morávek otevřel skříňku a už bez energie otráveným hlasem řekl policistovi. „Profilcovali úplně všechno. Třeba tady –"

Cvak!

Pokojem zazářil blesk.

„Děkan chlapi," zašvitořil fotograf.

„Co je pičo?"

„Jenom jsem si tu vzal situačku."

„Tady," pokračoval pan Morávek, „jsem měl zuby. Na sádrovým odlitku bylo šest korunek. Ti se teda neštítili ničeho. Já měl zuby vždycky blbý. Povím vám, že jsem si svým způsobem voddych, když jsem dostal tuhle klapačku. Vy jste mladej, ale víte co, krást zlatý zuby to je v naší generaci už navždycky spojený s koncentrákama. Všecko bych odpustil, ty zuby ne. Jsou jistý fundamenty, jestli mi rozumíte."

„Co tohle?" vskočil do řeči panu Morávkovi fotograf a ukázal na šmouhy na skle knihovny.

„Ať to Fanda opráší a uvidíte sami."

Fotograf se obrátil na kolegu, který se štětečkem a pudřenkou v ruce přiklekl před knihovnu: „Co Markéta?" a aniž čekal na odpověď, stiskl spoušť foťáku.

Cvak!

Plynule přešel k prvnímu policistovi: „Hotovson."

Věnovat se místo fotografování šachu, byl by v simultánkách neporazitelný.

„Jo, pane Morávek, když už jsme se tu takhle sešli, jestli budete chtít, dám vám vizitku na primovního zámečníka. Ta vaše fabka byla fakt hrůza a o rozlomení si koledovala," nadhodil policista snímající otisky.

„To bych vám byl moc povděčnej."

„Už ví, o co jde, a přijede na zavolání. Až to tu doděláme, tak mu brnknete, a helejte, tohle je Hradební?"

„Ano," přisvědčil pan Morávek.

„On bydlí za rohem v Laurovce."

„Děkuju moc."

„Není vůbec zač."

„Dáte si kafe?"

„Já ne."

„To já zas kafíčko smim!" zavolal z koupelny fotograf. I koupelnu zloději probrali důkladně. Dokonce prošacovali kapsy u košil v pračce.

„Turka?“

„Samorozumně.“

Pan Morávek otevřel dvířka kredence. Čtvrtkilovka Tchiba byla z boku rozpárana. Záhadná zrnka křupající pod podrážkami na linu jsou teda kafe. Což by zároveň objasňovalo, proč když jsou ouška všech hrnků v cibulákovém servisu doprava, dva hrnky mají ucha obrácená na levou stranu.

„Kde jsi s tím foťákem? Aspoň k něčemu je ta tvoje kofeinistická závislost. Vezmi tady ty dva hrnky z detailu,“ zavelel první policista.

Další policista z kabely vyndal polštářek, podobající se kancelářskému pro razítkování. S přirozenou bodrostí uchopil pana Morávka za loket. „Pane Morávek, musíme sejmout otisky ještě taky vám, abysme se v tý pošmataný džungli vyznali.“

„Co mám ale dělat?“

„Skoro nic.“

Policista přitiskl ukazovák pana Morávka na polštářek, načež pan Morávek vykřikl: „Hřeben!“

Nejpohotovější reakci měl první policista: „Jaký hřeben?“

Současně s Morávkovým zvoláním zapraskalo ve vysílačce a hlas dispečerky oznámil pohřešování pětiletého chlapce.

„Přece jste se mě ptal, co bylo v šupleti vedle baterky.“

„Moment pane Morávek.“

První policista se obrátil k svým dvěma kolegům: „Balíme a odjezd.“

Ostrý řez jako žiletkou, kterou lupiči rozřezali matraci u pohovky.

Na schodišti dozněl dusot bot. Minutka v chodbě zhasla. Pan Morávek zůstal sám mezi dveřmi s rozlomeným zámkem a před ním celá noc.

Dodatek od autora (neautorizovaný): *„V září 2003 mi vyloupili domov. Vyšetřujícím policajtům přesně takhle před půlnocí zavolali z dispečinku do vysílačky, že se ztratilo dítě a oni prostě během dvou minut odjeli. Všechno kolem té vloupačky byl zážitek syrovej až hrůza. Ještě teď se mi o tom občas zdává.“*

Canny

Dušan Malíř (občanským jménem Radek Sárközi [šárkezi]) se narodil v Mostě roku 1973. Vystudoval Pedagogickou fakultu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Debutoval ve sborníku Spirála II (katedra bohemistiky PF UJEP v Ústí nad Labem). Vydával literární časopis Okruh (spolu s Milanem Děžinským a Jaroslavem Ondříčkem).

Slunce v Arles

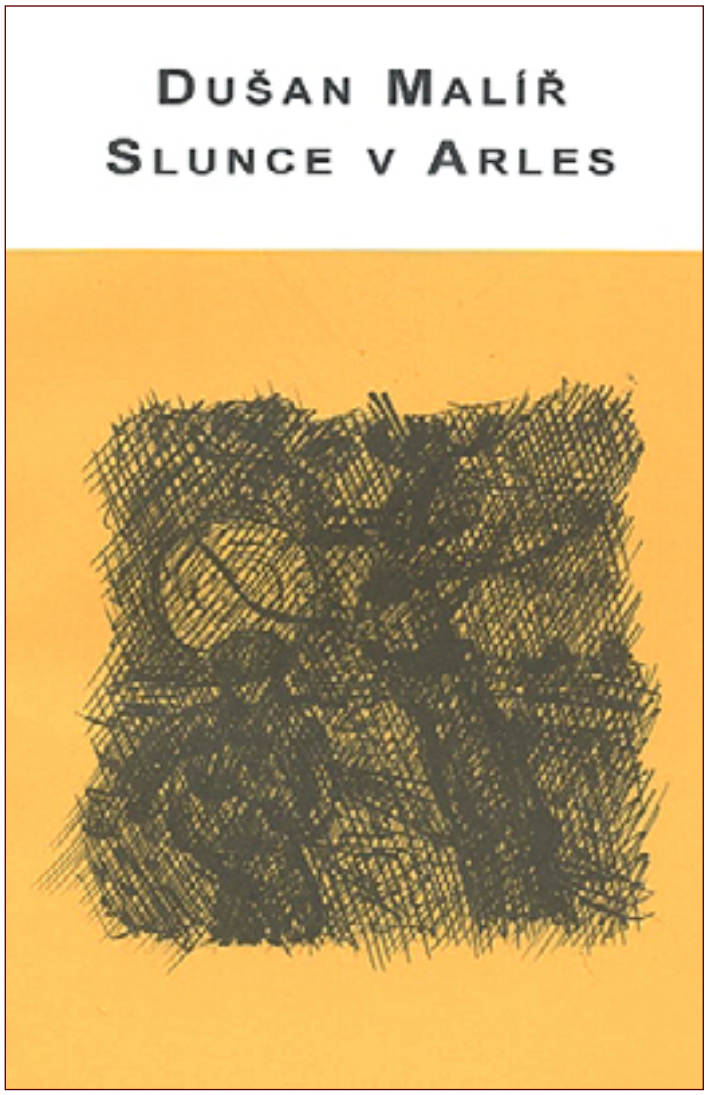

S Radkem Fridrichem uspořádal sborník Žleby '97 – literární setkání (Juno). Přispěl do antologie Od břehů k horám, Severočeská literární a umělecká scéna 90. let (Votobia). Je šéfredaktorem portálu Česká literatura na Internetu. Jeho první básnická sbírka Slunce v Arles zahrnuje verše z let 1995 až 1999.

Prozrazený malíř

Nebývá zvykem, aby autor píšící pod pseudonymem prozrazoval své pravé jméno už na obálce knížky. Dušan Malíř (čili Richard Sarközi, šéfredaktor serveru www.ceskaliteratura.cz) to udělal. Máme-li si to nějak vysvětlit, pak zřejmě tím, že Dušan Malíř není ani tak pseudonym, jako spíš nomen omen – symptomatické jméno postavy, která básnickou sbírku Slunce v Arles napsala. Samotný titul je koneckonců malířský až až.

Sarközi (Malíř) ve svých básních jednak maluje a jednak malování oslavuje. Básně jsou navíc doprovázeny ilustracemi Václava Hájka. Drobná oranžová knížka není a nebude přelomem ve vývoji české poezie, na to je v ní moc nadužíván infinitiv („Vytěžit! / Stále nad nerosty vítězit / Komínům jídlo podat“) a sem tam příliš zdrobnělin – i srdíčko se najde („Zatni oči / Srdíčko zmatené schovej do klína“), ale stále může být příjemným čtením, jak se snaží dokázat i přítomné ukázky...

šš

Autor ilustrací Václav Hájek se narodil v Praze roku 1974. Vystudoval dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Výtvarné tvorbě se věnuje jako teoretik i aktivní umělec. Své kresby vystavoval v několika pražských galeriích. Pracuje v Ústavu dějin umění AV ČR. Společně s Radkem Sárközim vydal Almanach Libun 2002.

Věnováno mému bratru Theovi.

Vítance

Tanec svatého Víta Teď
Tanec „Chléb a sůl“ Tanec „Radovánky“
Tanec „Dobrý den“ a Tanec „Navěky“
Upřímné podání ruky Křeč
Tanec „Rozumbrada který nechtěl žít“

Bláznivé vítance
Barbarské křepčení
Barvy a kroky a bubny a řev
Oharky rozžhavené Chodidla víc
Dokola! Teď

Tanec „Dneska ne“ a Tanec „Zpět“
Tanec „Hrnek plný mléka“
Tanec „Odvážíš se?“
Tanec „Obloha a rej“
Tanec „Miluji tě“

Bláznivé vítance
Barbarské křepčení
Barvy a kroky a bubny a řev
Oharky rozžhavené Chodidla víc
Dokola! Teď

Za ří ká ní

I.
Rohlík se spřátelil s obrazem
Rohlík se pozdravil s jablky od Cézanna

Cézanne
Otevři se
Obraze
Procitni

Vstup do mě a já vstoupím do tebe

Změním se v misku!
Mé tělo bude rám
A kočky ze mě slížou bílý den
A jablky mě naplní
Nebo spíš večerem

II.
Rohlík se spřátelil s obzorem
Protrhl nebe a teď se klube z látky

Ubrusy děravé
Od mraků špinavé
Na stolech přikryté
Konce a dálky

Do dlaní drobečky sesbírej
A hned se staneš...

III.
Rohlík se spřátelil s vesmírem

Vesmíre
Nesmírný
Tak už se smiř
Cézanne je maličký
Se svými jablíčky
Mu ublížíš

Cézanne je veliký
Se svými rohlíky
Ho zavalíš

Cézanne! Otevři se
Obraze procitni

IV.
Možná že k nakousnutí
Možná jen k nakouknutí
Tvé city jsou
Dnes nejsi ve své růži
Přišel jsi na trh s tuší
Nemocný barvami
Všemocný barvami!

Opilý rohlíčkem
Zlomený
Jablíčkem

Cézanne! Otevři se
Obraze! Procitni

Šátky a pomeranč

Podával slepému modré šátky a říkal:
„Tohle je obloha!"
Rozřízl pomeranč a šťávu vymačkával do úst:
„Sladké jsou mraky!"
Dýchal mu zblízka na zuby:
„Vítr znáš!"

Někdy prší
A to se celé město rozmaže
Jako když černou rukou hladíš bílou zeď
Pak svítí slunce
To se smějeme
Zvonil mu zvonky kolem hlavy:
„Takhle se směješ ty... A takhle já –"
Vzal rašpli a chvíli chrčel o dřevo

Duha je veliký most mezi deštěm a sluncem
ale nedá se uchopit...
Ne...
Duha se nedá vysvětlit

Město se stává člověkem

Člověk se městem odiewá
Dopravní tepny vlastní krví naplňuje
Do krajiny se rozběhl

Tady ten kopec přijde utratit
Tu řeku oběsíme a postavíme most
Do útrob Matky Země se podíváme

Copak tam máš?
Copak ti leží v žaludku?
Vytěžit!
Stále nad nerosty vítězit
Komínům jídlo podat

Ale tohle mi nechutná...
Chtěl bych víc kouřit
Víc se rozpínat
Duchovní podstaty dýmu dobrat se
Zakřičet silou: „Tady jsem!"
A dlouhým stínem lampy pohladit

Áá to je příjemné... tohleto něžné dotýkání...
Celou noc sloužíme a žádná odměna
Vždyť každá lampa stejně jako komín srdce má
Kanál i chodník rádi se toulají
Domy ulice nenávidí
Náměstí k bohu pohled upíná
Žije!
Umírá...

Čaroděj

Kouzlil kolem jejího krku rukama
Jazykem jazyk rozhýbal
Pohybem o zbytky vůle ji připravil
Pohledem pod kůži pronikal
Tichým slovem ji rozechvěl
Až její tělo zanaříkalo

Získával nad ní moc tak důkladně
Že sama nevěděla jestli jsou tu dva a nebo
Splynutí
Chvějivé pohyby prstů kolem šíje se šířily
Obrazy neskutečné ji omámily
Dolů nádherně padala
Tajemná zaříkadla z úst se vydrala
Její tělo se zjevilo
Duše nočním běsům propadla

Provazochodci

Chodil po provaze
Ale vzhůru k nebi napnutém
Na zemi divný stín stále se zvětšoval
Mezi zvířetem a bohem člověk balancoval
Mraky svým tělem prorazil

O krok blíž k výšce Světlo jsem
Za zády lesy mám a pod sebou
Moje cesta se tyčí oblohou
Tajemství očím odkrylo se

Vítám tě mezi lidmi na provaze
Jdou sami sebou ve svých představách
Hledají konec nebo aspoň uzel
Cíl se jich dotýká
Z marných snů lana si splétají
Po krůčku k bohu stoupají

Tahle cesta je příliš vratká
Vede jen kupředu a nebo Pád
Nemůžu celý život hledat
Mlčivým andělům naslouchat

Nemůžu stále jenom věřit
Chci jednou spatřit slyšet Sáhnout si
Otázky vychrlit a z odpovědí žasnout
Chci!

Chodím po provaze
Tam a zase zpátky
Váhavě

Nápady pro tři krále

(o životě v životě)

O životě ve vesmíru

Ve vědě není možné říkat "není možné".

D. A. Arago

Zatím nikdo s podobnou myšlenkou, pokud vím, nepřišel, a tak dovolte, abych zde prezentoval hned dvě své teorie, které by mohly mimozemský život potvrzovat. Promiňte, pokud si proti některým svým předchozím textům protiřečím, ale je to asi jako s tím slavným poustevníkem. Čtyřicet let žil v odloučení od lidí a přemýšlel o životě. Když se ho ptali reportéři, co za tak dlouhou dobu objevil, řekl jim: „Víte, život je taková hluboká studna." „Ano? To snad ne", namítali reportéři. „Ne? Tak ne", odvětil poustevník.

Vždycky mě udivovala podobnost makro a mikrosvěta. Když mi bylo asi patnáct, usoudil jsem, že jádra atomů jsou hvězdy a elektrony, které je obíhají, jsou planety. A stejně tak planety jsou elektrony, hvězdy jsou jádra atomů a částicemi jsou asteroidy, meteory, komety, hvězdný prach a podobné kosmické smetí. Naše Země je elektronem atomu (sluneční soustavy), ten je součástí molekuly (Mléčné dráhy) atd. A my jsme třeba součástí čaje, který si zrovna, po miliardy našich let, někdo nalévá do hrnku. Zrovna tahle představa se mi tehdy zalíbila; tehdy asi byl mým oblíbeným nápojem čaj. Bohužel nemáme nejmenší šanci tyto grandiózní bytosti poznat. Pak jsem se časem dozvěděl od moudrých lidí, že to jsou naivní představy.

Řekněte sami: kolik už bylo velkých objevů a vynálezů, které byly zprvu posměšně označovány za naivní představy? Uvidíte, že časem se přijde na to, že kolem elektronů obíhají ještě menší částice, asi jako satelity kolem planet a že některé z nich jsou umělé.

Prý mohou existovat paralelní vesmíry. Podle teorie kvantové fyziky, ale i podle měření v experimentech, dvě elementární částice, které se někdy dostaly do styku, reagují na podnět pro jednu z nich stejně a naprosto současně, ať jsou od sebe vzdáleny třeba miliardy kilometrů (zatím to bylo změřeno na vzdálenost asi deseti kilometrů). Prý proto, že mají stejné vlastnosti. Rychlost přenosu této informace (o reakci jedné částice k částici druhé) je prý mnohokrát větší než rychlost světla. Podle mého názoru tu nejde o žádnou rychlost, když je ta reakce současná; to fyzikové nějak popletli.

A co když skutečně při velkém třesku, kdy v předcházející singularitě bylo zcela jistě všechno v tom nejtěsnějším styku, vzniklo více paralelních vesmírů? Pak nepochybně v těch druhých existují identické Země s identickými lidmi, kteří mají identické reakce s našimi. (S pravděpodobností výskytu tohoto jevu si pohrál pan A. C. Clarke). Víte, co všechno se pak dá vysvětlit? Třeba naše podvědomí není závislé ani tak na zážitcích z útlého dětství, jak mylně tvrdí psychoanalytici, nebo na našich minulých životech, jak říkají vyznavači reinkarnace, ale na podnětech našich dvojníků, trojníků a víceníků, vzdálených od nás miliardy světelných let. Jak máte potom hnout se spoustou problémů, které ovlivňuje někdo jiný? Prý podvědomí je odpovědné zato, že se nemůžeme zbavit svých zlozvyků, jako je kouření, přejídání apod. Proti skrytému protivníkovi se těžko bojuje.

Závěrů z toho může plynout několik; uvedu jen dva, ale vy určitě přijdete na další: 1. Jestliže za naše zlozvyky může někdo jiný, neznámý a ještě tak daleko, budeme se s nimi prostě muset smířit. 2. Budeme tady na Zemi dělat všechno správně a přinutíme tak k tomu i ty stínové bytosti někde ve vesmíru, co nám v tom brání. Jen je třeba přijmout mou teorii a neodsuzovat ji už zase a priori jako naivní představu.

Lubor Dufek

J. A. Morava

Dosud netištěné verše

Co sme si, to sme si

Co sme si, to sme si
Gesta plný noblesy
Lesník dlaní hladí laň
Skrývá se s ní v ostružiní
Prožívá co nikdo jiný
Houby mokro polykají
Hadi březí na pařezích
Mraky lidí co v tom vězí
Jdou cestou necestou a věří
Tomu vzdálenému ráji

Hodně daleko v tom Kraji
Hodně, hodně daleko
Do srdce rány na měkko
Sedm křížů a panna plesá
Sedm vrahů na nebesa
Na nebeskou ambasádu
Sedm skvostů:
Copak kradu?

Pod stromem budu nudu
Skládat, střádat do košíku
Též hromování bezbožníků
A svět jež žádné cíle nemá
Vteřina = věta vyřčená
A nevrácená!

Jenom brána fantazie
Orná půda, která žije
Orná půda Otce, Ducha
Otce, ovce, co k cíli spěchá

Lesník dlaní hladí laň
Na krvavou zvadlou skráň

J. A. Morava

Jan Antonín Nepomuk Morava (vl. jménem Vít Bohumil Homolka), nar. 1956 v Novém Městě na Moravě. Vyučen číšníkem, po podpisu Charty 77 vyloučen ze studia SPŠE v Brně (1978). Celý život pracuje v hospodách a restauracích. Po r. 1989 dvě volební období v komunální politice, několik let městským kronikářem Žďáru nad Sázavou. Psát začal v 16 letech. Spoluzakládal umělecký a později i hudební soubor Atomová Mihule, pro nějž psal texty. Publikoval v samizdatech – sborník „13“ (1980), Kaluž na stropě (1990); v Tvaru, Dobré adrese, Salonu Práva. Vlastním nákladem vydal sbírku básní Nezabiješ stín (Žďár nad Sázavou, 2000).

Dosud netištěné verše

Pil jsem, pil

Pil jsem a pil
Z pistole střílel
Na holuby
Na pomníky
Na padlé
Zakryté tváře
Na odlesky
Červený záře

Pil jsem a pil
pak chodil po kostele
Jak vězeň ve své cele
Za sebou plány smělé
Tahal jsem jak hada
Co má ráda? Nemá ráda?

Pil jsem a pil
Z pistole střílel
A tím to celý
Padáááááááááá

Mluvili jsme, mluvili

Mluvili jsme, mluvili
Tekla krev
Po zdi
Po špalku
Po šibenici křížového snu
Po stole, po židli
Já mečem mával
Já z pistole střílel
Já bodal a trhal
R v a l
Mluvil jsem a mluvil
(účel kontra prostředky)
hluchý stěny
hluchý místa
hluchý uši
ústa na sedm západů
mluvil jsem a mluvil
až ze mne šel strach
mluvil jsem a mluvil
...vrah...

Moderní doba

Honzy Hanzla

Pokud se vám někdy zdá, že svět, náš svět neomezených možností, je na heslo, nejste daleko od pravdy. Stačí si vzpomenout na všechna ta hesla, kódy, piny, puky, usernamy a další zařikávadla moderní doby, bez kterých se téměř k žádné z téměř neomezených možností tohoto světa nedostanete.

Chcete si po ránu zapnout mobil? Bumbác, rozespalý, sotva mžourající majiteli, zadej PIN. Jdete do práce? Vyťukejte, milý pracovníku, dveřím číselný kód, jinak vás na pracoviště nepustí. Pracujete s počítačem? Nakrmte ho usernamem a passwordem, jinak zůstanete od toho, co jste dělali a střádali několik dní, týdnů, měsíců, roků, odříznuti navždy (nebo aspoň než si vzpomenete, či zavoláte vedoucího). Posíláte maily? Username a password podruhé, jinak holt tužka, papír a pouliční schránka. Používáte neveřejné databáze? Username a password potřetí, počtvrté, popáté..., nebo se nedozvíte nic.

Jdete si do veřejné knihovny půjčit pojednání a zákonech velkých čísel? Nejdřív pěkně oznamte desetimístné číslo průkazky, případně další nerozlučnou dvojku logina s heslem. Objednáváte lístky na divadelní představení? Tumáte kouzelné čísílko, bez něj vám ty lístky nedáme. Chcete od bankomatu peníze, které vám patří? Jedině váš věrný přítel PIN vám k nim pomůže. A nedejbůh, že byste na něj zapomněli. Stroje začnou místo PINů požadovat PUKy, které jsou nejméně dvakrát tak dlouhé.

Samozřejmě, tohle všechno je jen pro vaši bezpečnost. Jenže kam má člověk, byť pro svoji bezpečnost, pořád na ta hesla chodit? Jo, do slovníků, jenže tak jednoduché to není, podmínky jsou přísné: „Heslo musí mít nejméně 7 znaků, z toho aspoň jeden musí být velké písmeno, aspoň jeden číslice a aspoň jeden nealfanumerický znak (to jako vykřičník, středník, hvězdička, paragraf a jiné pokrouceniny), kromě toho nedoporučujeme používání písmen z a y, jejichž umístění se pružně mění se změnou nastavené klávesnice. Své heslo si musíte každé tři měsíce měnit, přičemž jakýkoliv řetězec ze starého hesla se nesmí opakovat v novém.“ To aby na to člověk měl zvláštní vysokou školu! Navíc půjde-li to takhle celý život, strávíte jeho nemalou část vymýšlením nových hesel. Nebo rozpomínáním se na ta stará, protože heslo typu S!)h_d8 k nejsnáze zapamatovatelným nepatří.

Samozřejmě, můžete si to napsat do nějakého heslovníku. Jenomže pak se může klidně stát, že sice budete znát všechna hesla a kódy, ale nebudete vědět, co otevírají: je 8436 PIN bankovní karty? Číslo pro odblokování autorádia? Heslo pro vstup do databáze vyhynulých hlavonožců? A když už si k heslu napíšete i to, k čemu se vztahuje, nejsou pak ta hesla trochu zbytečná? Stačí přeci chvilka nepozornosti, nebo naopak velké pozornosti někoho jiného...

Mít v pohotovosti připravené slovo, které by posloužilo jako heslo, se požaduje i na místech, kde byste to nečekali. Třeba na plovárně. Stačí jen chtít si uschovat cennější věci do zvláštního trezůrku. Zadej heslo a hlavně si ho pamatuj, tak zní heslo úschoven. Když k tomu připočtete, že si musíte pamatovat, kdy máte bazén opustit a jaké máte číslo skříňky v šatně, neboť se zpravidla neshoduje s číslem klíčku od visacího zámku, nelze hodinu a půl strávenou na plaveckém stadionu považovat za odpočinek od intelektuálních aktivit. A to pomíjím skutečnost, že ať už zvolíte heslo jakékoliv, stejně vám pak bude při vyslovení připadat jaksi trapné. Jen si představte, jak pro nic za nic (dobře, pro mobil a peněženku, za mobil a peněženku) neznámé paní za pultem říkáte slova jako „Alík“, „Ferrarri“, „zavírací špendlík“ atd.

Moderní doba skrze svá moderní zařikávadla klade dosud nevídané nároky na lidskou paměť. Bojím se, aby nejsložitější heslo nevyžadoval vstup do klubu pacientů s Alzheimerovou chorobou.

DOBRÁ ADRESA

V příštím čísle (vychází 1. července 2005) najdete:

Psychoanalýzu
jako zdroj zábavy

Panychidu za strom
Evy Vlčkové

Verše
Jakuba Hojera

?! :)

Na shledanou příště!
Ne za pomente!